

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«НАУКА ТА ОСВІТА БЕЗ КОРДОНІВ»

*XVII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

«ТРАВНЕВІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ»

Тези доповідей

Частина 2

14 травня 2019 р.

Дніпро
2019

УДК 0.82

ББК 94.3

Травневі наукові читання: XVII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Дніпро, 14 травня 2019 р. – Ч. 2. – Дніпро: ГО «НОК», 2019 – 74 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на XVII міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Травневі наукові читання». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Бондаренко О. І. Англійська мова для спеціальностей та інші галузі.	5
Леонова Л. О. Патріотизм і сучасність на прикладі життя та творчості Т. Г. Шевченка.....	9

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Берлоус М. В. Перспективи нового оператора ГТС України у газотранспортній системі Європи.....	14
Медвідь І. Б., Алексін Д. А. Дослідження впливу забезпечень на фінансовий стан нафтогазових підприємств.....	18
Негрнич І. М. Аналіз ринку економічних освітніх послуг.....	23
Савчук Т. В. Дослідження економічного змісту сегментів діяльності.	27

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Vezipalko A. I. The prospects of a biographical approach in the study of gifted and talented people.....	32
Вірченко В. І. Психолого-педагогічні особливості роботи з особистістю спортсмена.....	36

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Іщенко О. Г., Сервачак О. В. Створення власного наративу як засіб побудови життєвого сценарію.....	43
Карпалюк Т. О. Причини неуспішності студентів-першокурсників технічних спеціальностей та шляхи підвищення їхніх знань.....	49
Пугач С. С. Розвиток правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування.....	54

Фещук А. М. Професійна підготовка майбутніх фахівців з прикладної механіки в контексті сучасних інтеграційних процесів.....	58
--	----

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Розміровська А. В. Труднощі формулювання предмету при дослідженні явища релігійності.....	62
--	----

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ

Василик О. Б. Аналіз маркетингового контенту веб-сайтів підприємств НГК.....	65
Побігун С. А. Передумови формування маркетингової стратегії ЗВО	69

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

АНГЛІЙСЬКА МОВА ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ТА ІНШІ ГАЛУЗИ

Бондаренко О. І.,

викладач кафедри англійської

мови гуманітарного спрямування № 3

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Що саме означає слово «англійська», коли ми говоримо про курс англійської мови для спеціальностей? Що ми розуміємо під «конкретним» у цьому контексті? Які «цілі» охоплюються? Англійську мову для спеціальностей слід розглядати як підхід, а не як продукт. Англійська мова для спеціальностей не є особливим типом мови або методології, а також не складається з певного типу навчального матеріалу. Насамперед, це підхід до навчання та вивчення мови, який ґрунтується на потребі студентів. Основою всього цього курсу є просте питання: чому студент взагалі повинен вивчити іноземну мову? З цього випливають і додаткові запитання. Деякі з цих питань стосуватимуться самих студентів безпосередньо, деякі – характеру мови, з якою треба працювати студентам курсу, а деякі – з певного контексту навчання. Таким чином, весь цей аналіз випливає з початково виявленої потреби з боку студентів чи вивчати мову чи ні. Курс англійської мови для спеціальностей – це підхід до викладання мови, в якому всі рішення щодо змісту та методу ґрунтуються на розумінні студента щодо навчання за цим, запропонованим йому курсом [1], [2].

Курс англійської мови для спеціальностей складається з викладання англійської мови, який призначений для задоволення конкретних потреб студентів. Він пов'язаний за змістом, у своїх темах та темах з окремими дисциплінами, професіями та діяльністю, а також, зосереджується на мові, що відповідає цій діяльності, а саме у синтаксисі, лексиці, дискурсі, семантиці та аналізі цього дискурсу, що, насамперед, і є головними відмінностями від цей курсу від курсу загальної англійської. Всі наведені вище пункти можуть стосуватися абсолютних характеристик курсу англійської мови для спеціальностей. Однак, як щодо змінних характеристик? Це, наприклад, обмеження мовних навичок, яких необхідно вивчити (як приклад – тільки читання або письмо), які не викладаються відповідно до будь-якої заздалегідь узгодженої методики [3], [4].

Згідно з багато дисциплінарним підходом, який запропонували Тоні Дадлі-Еванс і Меггі Джо Св. Іоанн, курс англійської мови для спеціальностей розроблений для задоволення конкретних потреб студентів. Курс використовує основи та діяльність дисциплін, якими він служить, зосереджується на мові (граматиці та лексиці), навичках, дискурсі та жанрах, що відповідають цій діяльності. Курс може бути, але не обов'язково: 1) пов'язаний або призначений для конкретних дисциплін; 2) використовувати в певних навчальних ситуаціях іншу методологію, відмінну від курсу загальної англійської мови; 3) ймовірно, буде розроблений для дорослих учнів, або для студентів вищих навчальних закладів, або у професійній роботі. Проте, цей курс може запропонований учням у середній школі; 4) як правило, призначений для студентів середньої або вищої кваліфікації. Більшість курсів англійської мови для спеціальностей припускають деякі базові знання мовних систем [5], [6].

Іншими галузями англійської мови для спеціальностей є:

- Викладання англійської мови (ELT) – це загальна назва всього того, що називають викладанням англійської мови як іноземної (англійська як іноземна мова) та англійської як другої мови (ESL);
- General English або курс загальної англійської мови (GE) – це найпопулярніша галузь ELT. Головна ідея полягає в тому, що всі студенти, які вивчають англійську мову, можуть отримати користь від вивчення мови, включаючи стандартну програму граматики, вживання повсякденної лексики та поліпшити свої навички читання, письма, аудіювання та розмови;
- Ділова англійська мова (BE) – це термін, що описує курси, що представляють інтерес для широкого кола працюючих фахівців, і студентів університетів, які готуються до роботи. Цей курс включає в себе загальні навички, такі як англійська мова для зустрічей, презентацій та ділової переписки. Загальні теми включають в себе основи фінансів, маркетингу та менеджменту;
- Англійська для спеціальних цілей (ESP). Саме цей курс передбачає навчання студентів певними навичками, необхідними для того, щоб функціонувати в певному наборі професійних ситуацій англійською мовою. Студентів групують відповідно до їхніх потреб (а не тільки рівня їхньої мови), а задача саме викладача адаптувати кожен курс до конкретних потреб студентів;
- Англійська мова для академічних цілей (EAP) включає навчання студентів для ефективного функціонування англійської мови в коледжі чи університеті. Цей курс може включати загальні навички навчання (наприклад, як робити нотатки, як писати академічний документ тощо), а також мову специфіки предмета: англійська для ІТ, англійська для медсестер тощо;
- Професійна освіта (VocEd) – це галузь освіти, де студенти вивчають навички, необхідні для певної роботи або покликання. Цей курс може

включати навчання практичних мовних навичок, які, безпосередньо, мають відношення до професійних потреб студентів [7].

Слід, також зазначити, наступні галузі, які підпадають під курс англійської мови для спеціальностей:

- Англійська мова для спеціальних академічних цілей (ESAP), яка фокусується на предметно-специфічній мові та навичках для студентів університетів (англійська для ІТ, англійська для спілкування);
- Англійська мова для загальних академічних цілей (EGAP) – основна увага приділяється загальним навичкам (наприклад, як робити нотатки, як писати академічний документ) і мові (наприклад, складну академічну лексику та граматику), необхідну для всіх студентів університету та коледжу;
- Англійська мова для робочого місця (EWP). Цей курс призначений для професіоналів, які вже працюють у вибраних сферах, і які потребують англійської мови для більш ефективної роботи. Іншою назвою для цього типу є EOP (англійська для професійних цілей);
- Інтегрований контент та мовне навчання (CLIL) – це підхід, головним чином для молодших учнів у школах, де шкільні предмети викладаються (частково або повністю) англійською мовою. Принцип полягає в тому, що учні вивчають англійську мову майже як побічний продукт вивчення іншого шкільного предмету;
- Інструкція на основі контенту (CBI) – це підхід до викладання англійської мови через відповідний, цікавий та мотивуючий зміст специфіки. В основному, цей підхід використовується для того, щоб допомогти студентам, які не вивчають рідну мову, навчатися в англійськомовних університетах, щоб не відставати від своїх одногрупників. Акцент робиться на зміст, а не на мову;
- Англійська мова для професійних цілей (EVP) – це викладання англійської мови молодим людям у професійних коледжах та подібних

зкладах. Основна увага приділяється практичній мові, яку вони потребуватимуть у майбутній кар'єрі [8].

Література:

1. English for Specific Purposes, Tom Hutchinson and Alan Waters. 1987 CUP
2. Coursebook Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT), Module 1 – What is ESP? British Council, 2013, p. 7.
3. Teacher Education for Languages for Specific Purposes, Peter Stevens, edited by Ron Howard and Gillian Brown. 1997 Multilingual Matters Ltd.
4. Coursebook Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT), Module 1 – What is ESP? British Council, 2013, p. 7.
5. Developments in English for Specific Purposes – A multi – disciplinary approach, Tony Dudley – Evans and Maggie Jo St John. Cambridge language Teaching Library 1998 CUP.
6. Coursebook Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT), Module 1 – What is ESP? British Council, 2013, p. 8.
7. Coursebook Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT), Module 1 – What is ESP? British Council, 2013, p. 3.
8. Coursebook Certificate in Vocational English Language Teaching (CiVELT), Module 1 – What is ESP? British Council, 2013, p. 4.

ПАТРІОТИЗМ І СУЧАСНІСТЬ НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Леонova Л. О.,

викладач історії вищої кваліфікаційної категорії, методист

Донецьке вище училище олімпійського резерву ім. С. Бубки

м. Бахмут, Україна

Тарас Григорович Шевченко – це символ не лише країни, але й всіх, хто бореться за свою гідність будь-де в світі... До того часу, поки народи будуть воювати за свою національну незалежність і демократичні права, Шевченка читатимуть різними мовами (*Назим Хикмет (турецький поет)*).

В умовах сьогодення народ України бере участь у творенні історії своєї країни, виборює та доводить її незалежність і право на самостійне визначення власного майбутнього.

І тут постає ще питання: «Чи завжди було так, чи завжди людина хотіла бути вільною?». Гадаємо, що «так», спираючись на приклад життя і діяльності видатного сина України, людини-борця, справжнього патріота і Великого Кобзаря – Т. Г. Шевченка. Саме для нього найстрашнішими були не важкі життєві обставини, які людина сильної волі все одно здолає, а усвідомлення того, що твоя неволя – це вічність, якій ти маєш коритися все життя [1, с. 56-60]. Національно-визвольний рух кожного народу не можливий без духовної основи, якою є національна ідея.

Українська національна ідея пройшла тривалий шлях формування – від думок і переконань окремих людей до їх сприйняття широкими народними масами.

Тож гідним представником нового покоління патріотів України і стає Тарас Шевченко. Хто ж він, геніальний син українського народу, Т. Г. Шевченко? Чому його життя і творчість є прикладом любові до Батьківщини, до українського народу? Життєвий шлях видатного українського поета був тернистим, але, у той же час, прямим і чесним, його творчість наснажена палкою любов'ю до Батьківщини, до рідного, віками поневоленого, українського народу. Його творчість надихала майбутні покоління любити рідний край, служити йому, боротись за щастя й волю.

На нашу думку, значення творчості і життя Тараса Шевченка для сучасних українців переоцінити неможливо. Він в сучасній, вільній Україні є символом, духовним прапором у боротьбі за незалежність та втілення національного Ідеалу; своєю вірою в Бога, любов'ю до України він запалив мільйони українців на боротьбу. Стержнем його творчості є ідея «НЕЗАЛЕЖНОЇ України», яка будується на твердому фундаменті: «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля» і цементується ідеологією українського націоналізму, яка завжди була, є і буде захистом і розвитком української нації і України в цілому [2, с. 113].

Ідея незалежної України, волі, героїки, традицій та методи здобуття незалежності – це основа діяльності Шевченка. Визначний внесок у розвиток української національної ідеї зробило Кирило-Мефодіївське братство – це нове покоління українських діячів, патріотів, де найяскравішою постаттю був саме Тарас Григорович Шевченко. Він перший навчив нас, що українська нація – це ніщо інше, як морально-історична спільнота «і мертвих, і живих, і ненароджених земляків» в Україні та по за її межами. Цим словом Шевченко визначив духовно-історичний зв'язок кожного українця з культурою і державністю свого народу, визначив відповідальність кожної української людини за теперішню і майбутню долю всієї української спільноти. Шевченко першим своїм сучасникам і всім наступним поколінням українців унаочнив потребу відновлення рідної державності, як єдиного гаранта, вільного, всебічного розвитку нашого народу на рівні з іншими. Воля у Шевченка – основа людського життя, бо, де немає святої волі, – не буде добра ніколи. Проте ідеал волі має у Шевченка конкретно означений зміст «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля», тобто він не лише відстоює право нації на самостійне державне життя, а й вміщує в цю державну форму національний зміст, «свою правду». Відстоюючи права української нації на власну державу, Шевченко підтримував і інші народи в їх

прагненні до здобуття незалежності. [4, с. 24]. Тому вся творчість Шевченка є наскрізь і глибоко революційною.

Ми вважаємо, що Тарас Григорович Шевченко був, є і залишається духовним Провідником українського народу, борцем-революціонером, творцем ідеології українського, націоналізму. Він є найвидатнішим ідеологом української національної та соціально-визвольної боротьби, духовним Батьком українського націоналістичного руху, сумлінням і гордістю України. Шевченків націоналізм, тобто націоналізм українського народу, випливає з любові, а тому він в основі своїй – людяний і добрий: до своїх і чужих – до всіх, хто визнає за українцями право на вільне і державне життя. Величезною заслугою Шевченка є те, що його спадщина стала практичною вказівкою, програмою і методологією національно-визвольної боротьби у здобутті Української Самостійної Соборної Держави, де українська нація є господарем своєї долі на своїй землі.

Коли перечитуєш чи згадуєш вірші з «Кобзаря», вони аж наче стукають у серце пристрасними Тарасовими рядками: «Я так її, я так її люблю...» [3, с. 44-45]. Вони знаходять відгук у мільйонах українських сердець, будять ясні помисли й породжують міць рук кожного.

Разом вони є силою, що здатна перетворити Україну на сучасну, розвинену, справедливу й процвітаючу державу. Саме в цьому ми бачаємо історичне значення творчості й постаті Т. Г. Шевченка, оскільки, на нашу думку, він запалив у душах українського народу Прометей вогонь, вогонь національної ідеї.

Цей вогонь розпалювався віками і, нарешті, запалав на рубежі ХХ століття в Україні. 24 серпня 1991 року Акт проголошення незалежності України урівняв усю попередню історію в боротьбі українського народу за незалежність. За двадцять сім років вільна Україна ствердилась як держава, яка прагне миру, демократії, волі і прогресу.

Відбулися помітні зміни у суспільно-політичному житті, розвитку української мови, у зростанні національного самоусвідомлення. Сьогодні Україну знають у світі за її досягнення в культурі, спорті, науці. Зрозуміло, що сумлінний та працьовитий український народ гідний жити в добробуті та справедливості.

Нині Україна самостверджується для себе і для світу під знаком Т. Г. Шевченка, під його знаком народ України повертає собі національну свідомість і гідність. Т. Г. Шевченко для всіх нас – це не тільки те, що вивчають, а й те, чим живуть. Тож, патріотизм Шевченка ґрунтується свідомо та твердо на любові до всіх людей, на бажанні загальнолюдського братерства, на прихильності до всіх пригноблених і покривджених, між котрими перша і найближча серцю поета – його рідна Україна. Все життя він присвятив своїй країні, своєму народові. Патріотизм став основним сенсом його життя.

Можемо стверджувати, що у сьогоденні, літературна спадщина великого українського генія та його ідеї відіграють визначну роль в житті справжніх патріотів України, які продовжують справу Т. Г. Шевченка та готові в будь-яку хвилину стати на захист Батьківщини.

Література:

1. Білецький П. «Шевченко в Києві». – К., 1962. – 238 с.
2. Кирилюк Є. А. «Повість про вічне життя». – К., 1990. – 364 с.
3. Шевченко Т. Г. Кобзар, К., 1985. – 588 с.
4. Шевченко Т. Г. Поеми та повісті, – К.: Дніпро, 1978. – 468 с.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ПЕРСПЕКТИВИ НОВОГО ОПЕРАТОРА ГТС УКРАЇНИ У ГАЗОТРАНСПОРТНІЙ СИСТЕМІ ЄВРОПИ

Берлоус М. В.,

*асистент кафедри менеджменту і адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Івано-Франківськ, Україна*

Проект «Північний потік» – це дві нитки газопроводу загальною потужністю 55 млрд куб м газу на рік від узбережжя Росії через Балтійське море (точка входу – місто Виборг) до Німеччини. Прокладення трубопроводу почалося у квітні 2010 року, газ почав надходити 8 листопада 2011 року. Точкою входу «Північного потоку-2» в Балтійське море стане район Усть-Луги Ленінградської області. Передбачається, що газопровід пройде по дні Балтійського моря і вийде на території Німеччини в районі Грайфсвальда, недалеко від точки виходу «Північного потоку». Сукупна потужність двох ниток «Північного потоку-2» – теж 55 млрд куб м газу на рік. Тобто сумарна проектна потужність «Північного потоку» і «Північного потоку-2» становить 110 млрд куб м газу на рік. Наразі, дозвіл на цей проект отримано від Фінляндії і Німеччини. Супротивники проекту – у тому числі Польща, Молдова, країни Балтії та Данія – стверджують, що «Північний потік-2» збільшить залежність ЄС від «Газпрому», який вже постачає близько третини об'ємів газу в ЄС.

У 2017 році транзит російського газу територією України збільшився на 14 % до 93,5 млрд куб. м. Таке зростання пояснюється збільшенням споживання газу на європейському ринку через фактори, пов'язані з погодою та, цілком можливо, економічними стимулами до

збільшення обсягу транзиту газу через Україну у зв'язку з ймовірними оцінками Газпромом результату розгляду справи Стокгольмським арбітражним трибуналом за транзитним контрактом (тобто через високу ймовірність того, що Нафтогаз матиме високі шанси на виграш вимоги щодо недопоставки газу). Завдяки таким потокам через територію України в 2017 році, Нафтогаз закріпив позитивний баланс між вартістю послуг з транзиту газу та вартістю імпортного російського газу для Нафтогазу (2,77 млрд дол., + 19 % порівняно з минулим роком). Незважаючи на те що в 2017 році Газпром забезпечив рекордне постачання газу в Європу і, як наслідок, максимальні за останні 6 років транзитні потоки через Україну, такі обсяги були значно нижчими за мінімальні контрактні обсяги відповідно до транзитного контракту з Газпромом (110 млрд куб. м) або за історичні обсяги транзиту територією України до будівництва трубопроводів Північний потік та Ямал. Близько 35 % потужностей на виході з української газотранспортної системи на кордоні з ЄС не використовувались [1]. З огляду на негативні очікування щодо транзитних газотранспортних потоків починаючи з 1 січня 2020 року, у звіті незалежних оцінювачів від 16.03.2018, які визначили справедливу вартість активів з транспортування газу станом на 31.12.2017, був відображений економічний знос.

Протягом 2018 року Російська Федерація та її партнери здійснили низку послідовних кроків, які наблизили реалізацію проєктів «Північний Потік 2» та «Турецький потік». Наразі введення даних газопроводів в експлуатацію очікується до кінця 2019 року, що разом з відсутністю домовленостей щодо умов транзиту після 2019 року створює високі ризики припинення транзиту російського газу з 2020 року. Останній раунд трьохсторонніх перемовин між Україною, Російською Федерацією та ЄС пройшов в січні 2019 року, наступний раунд попередньо запланований на травень 2019 року. Під час останніх перемовин українська сторона була

відкрита до обговорення пропозицій із транзиту російського газу в майбутньому – з урахуванням того, що новий контракт має базуватися на нормах європейського та українського права. Однак російська сторона по суті висунула вимогу щодо скасування рішень Стокгольмського арбітражу як передумову для укладення нової угоди про транзит, що є неприйнятним для української сторони [2].

У «Газпромі» заявили, що немає жодних якихось фатальних юридичних перешкод для будівництва газопроводу. Голова правління «Газпрому» Олексій Міллер упевнений, що будівництво газопроводу «Північний потік-2» завершиться в 2019 році. Про це на Красноярському економічному форумі заявив міністр енергетики Росії Олександр Новак, передають російські ЗМІ. Повідомляється, що газопровід «Північний потік -2» потужністю 55 млрд куб. м на рік повинен пройти від компресорної станції «Слов'янська» в Кінгісепському районі Ленінградської області до балтійського узбережжя Німеччини.

У свою чергу Андрій Коболєв, голова правління НАК «Нафтогаз України», на своїй офіційній сторінці у Facebook зазначив, що українська ГТС – інтегрована система з багатьма розгалуженнями, яка об'єднує виробників газу, транскордонні входи і виходи, підземні сховища і споживачів. Саме завдяки такій структурі нашої ГТС Газпром може надзвичайно швидко нарощувати або скорочувати обсяги поставок газу до ЄС. Така гнучкість недоступна жодному транзитному газопроводу [3]. Проте, доля української ГТС залежить не лише міжнародних домовленостей, а й від політичної ситуації в Україні. Із зміною керівництва держави, може прийти і зміна векторів розвитку.

Очевидно, що Україна разом з європейськими партнерами повинна підготувати реалістичну пропозицію для газового транзиту після 2019 року. Однією з основних складових цієї пропозиції повинен бути анбандлінг «Нафтогазу» що дозволить йому відповідати вимогам

Третього енергопакета ЄС [4]. Другим компонентом пропозиції повинно бути створення консорціуму з управління ГТС з респектабельними газовими європейськими операторами, які не беруть участі в інших проєктах «Газпрому», – вважає Карел Хірман (експерт з енергетики Стратегічної групи радників з підтримки реформ при уряді України, в 2010-2012 роках – радник з енергетичних питань прем'єр-міністра Словаччини Івети Радічової).

Наразі обсяги транспортування газу територією України з Російської Федерації до європейських країн і Молдови з початку року становлять 29,3 млрд куб. м. Порівняно з аналогічним показником 2018 року транзитні обсяги збільшилися на 1,6 млрд куб. м, або на 6 %. Уже протягом четверту весну Україна не імпортує газ для своїх потреб з Росії. За цей період обсяги газу надходили виключно з країн ЄС. Всього за чотири місяці 2019 року в Україну імпортовано 2,4 млрд куб. м блакитного палива, що більше на 10 % від аналогічного минулорічного обсягу [5]. Анбалдінг НАК «Нафтогаз України» проходить згідно затвердженого плану, створення нового оператора ГТС практично завершено, але його повноцінне функціонування залежить від геополітичної ситуації в Східній Європі і значну роль в цьому відіграє політична ситуація в Україні.

Література:

1. Історична перемога та початок трансформації. Річний звіт НАК «Нафтогаз України» 2017.
2. Група НАФТОГАЗ. Звіт про управління за результатами 2018 року. Режим доступу: <http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Zvit-pro-upravlinnya-2018.pdf>
3. Андрій Коболев, голова правління НАК «Нафтогаз України». Режим доступу: <https://www.facebook.com/andriy.kobolyev>

4. Берлоус М. В. Ревіталізація підприємств НГК України в умовах Третього енергетичного пакету. – «Сталий розвиток економіки». – 2017. – № 2 [35].

5. Результати роботи ГТС України в квітні 2019. Режим доступу: <http://utg.ua/utg/media/news/2019/05/gts-results-2019-04.html.html>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Медвідь І. Б.,

асистент кафедри обліку та оподаткування

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Алексін Д. А.,

студент інституту економіки та менеджменту

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Відповідно до принципу відповідності доходів і витрат в бухгалтерському обліку, який прописаний в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», усі підприємства зобов'язані створювати забезпечення в зв'язку з їх безпосереднім впливом на фінансовий результат.

В сучасних умовах діяльності підприємства все більшу увагу приділяють створенню резервів та забезпечень, оскільки їх наявність в обліку дає змогу вирівнювати можливі коливання фінансового результату.

Метою даного дослідження є дослідження впливу забезпечень на фінансовий стан нафтогазових підприємств.

Аналіз фінансової звітності нафтогазових підприємств на предмет наявності та величини в їх обліку створених забезпечень показує, що практично у всіх в складі зобов'язань мають місце забезпечення. Для аналізу було взято до уваги фінансову звітність ряду нафтогазових підприємств. Дані аналізу наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Стан створених забезпечень нафтогазових компаній станом на
31.12.2017 р.**

Підприємства	Зобов'язання	Забезпечення	Питома вага забезпечень в складі зобов'язань ,%
ПАТ «Укрнафта» [2]	31 331 940	16 638 313	51,3
ПАТ «Укргазвидобування» [3]	23 462 814	4 941 101	21,06
ПАТ «Укрспецтрансгаз» [4]	28 011	4 393	15,68
ПАТ «Укртрансгаз» [5]	69 445 580	2 545 379	3,67

Як видно із таблиці 1, забезпечення в нафтогазових компаніях, які ведуть звичайну господарську діяльність без суттєвих відхилень від інших підприємств галузі, у розмірах певних статей зобов'язань, та не мають проблем з законодавством, податками, чи іншими контрагентами буде становити від 15 до 25 відсотків від загальної суми зобов'язань (21,06 %, 15,68 %). Дещо інша ситуація склалася навколо ПАТ «Укртрансгаз». В

результаті наявності у складі зобов'язань значної суми відстрочених податкових активів, сума яких за даними річної фінансової звітності [5] складає 53 282 980 тис. грн., відсоток забезпечень незначний, і складає 3,6 %. За умови відсутності відстрочених податкових активів ця сума відсотка складе 18,11 %. Протилежна ситуація склалася з ПАТ «Укрнафта», де відсоток забезпечень у сумі всіх зобов'язань складає 53,1 %. Це спричинено дещо конфліктною політикою компанії у відношенні до її контрагентів, але з огляду на обережність керівництва вони підготувалися до негативних судових рішень за допомогою створення відповідних забезпечень.

Цікавою на наш погляд також є структура забезпечень нафтогазових підприємств. Адже ПСБО 11 «Зобов'язання» поряд з регламентованими видами забезпечень дозволяє створювати і інші, необхідні з точки зору підприємства.

Так, на підприємстві ПАТ «Укрнафта» поряд з забезпеченнями відпусток, судових витрат, державного пенсійного плану, створюють для стимулювання праці працівників також забезпечення з додаткового пенсійного страхування та премій.

Структура забезпечень ПАТ «Укрнафта» представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Структура забезпечень ПАТ «Укрнафта» станом на 31.12.2017р., (тис. грн.)

Забезпечення	Зобов'язання з ліквідації	Державний пенсійний план	Пенсійний план із встановленою сумою	Забезпечення під судові	Забезпечення невикористаних премій	Забезпечення премій	Всього
--------------	---------------------------	--------------------------	--------------------------------------	-------------------------	------------------------------------	---------------------	--------

	ці активі в	із встанов леними вплата ми	влени ми виплат ами	процес и та штрафи	их відпус ток	й праці вника м	
Пото чні	49 316	61 031	87 739	14 362 651	155 475	107 581	14 560 737
Довго строк ові	837 46 1	623 825	353 23 4	-	-	-	1 814 520
Разом	886 777	684 856	440 973	14 362 651	155 475	107 581	16 638 313

Як видно із таблиці 2 поточні забезпечення є значно більшими ніж довгострокові – 1 814 520 тис. грн. проти 14 560 737 тис. грн. відповідно. Така різниця в 12 746 217 тис. грн. виникає за рахунок значної суми створених забезпечень під судові процеси та штрафи, на відпустки та премії.

Обліковою політикою ПАТ «Укрнафта» також передбачено створення і інших необхідних забезпечень, які дозволять ефективно досягати стабільного фінансового стану підприємства. Основні види забезпечень та причини їх створення представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Види забезпечень та причини їх створення ПАТ «Укрнафта»

Види забезпечення	Політика ПАТ «Укрнафта»
Зобов'язання з ліквідації	Забезпечення під витрати, пов'язані з

активів	вибуттям активів. Резерв визначається в сумі витрат, що, як очікується, будуть понесені наприкінці періоду експлуатації відповідного активу, дисконтовані до їх поточної вартості. Попередньо оцінені майбутні платежі, пов'язані з вибуттям активів, переглядаються щороку і, за необхідністю, коригуються, очікується, що їх буде використано протягом 20 років.
Державний пенсійний план із встановленими виплатами	Компанія має юридичне зобов'язання сплачувати Державному пенсійному фонду України компенсацію за додаткові пенсії, виплачувані певним колишнім та існуючим працівникам Компанії.
Пенсійний план із встановленими виплатами	Компанія має договірні зобов'язання виплачувати працівникам одноразову допомогу при виході на пенсію, а також здійснювати деякі інші виплати, передбачені колективною угодою.
Забезпечення під судові процеси та штрафи	У зв'язку з несвоєчасною сплатою рентної плати, податку на прибуток та ПДВ з 2015 року, Компанія нарахувала забезпечення під можливі штрафи та пені за несвоєчасну сплату так, як виступає в якості відповідача у кількох судових процесах із податковими органами та своїми контрагентами.

Висновки:

- при зниженні забезпечень прийдеться використовувати для їх погашення ресурси, для яких керівництвом підприємством була визначена

інша цільова спрямованість, а отже суб'єкту господарювання не вдасться виконати заплановане, що негативно вплине на фінансовий результат підприємства;

- завищене значення забезпечень, приведе до «відтягування» ресурсів. Кошти, які було можна залучити на розвиток підприємства в даний період часу, будуть в резерві, що призведе до втрати можливості ефективного розвитку. Тому важливо максимально чітко вирахувати необхідну суму забезпечень, що допоможе досягнути очікуваного позитивного ефекту від їх використання, покращення фінансового результату.

Література:

1. П(С)БО №11 http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00_.
2. Регулярна річна інформація ПАТ «Украфта» за 2017 рік. ПАТ «Укрнафта»: [сайт]. URL: https://www.ukrnafta.com/data/Ivestor_news/Annual_report_changes_2017.pdf.
3. Річна фінансова звітність ПАТ «Укргазвидобування» за 2017 рік. ПАТ «Укргазвидобування»: [сайт]. URL: <http://old.ugv.com.ua/activities>.
4. Річний фінансова звітність ПАТ «Укрспецтрансгаз» за 2017 рік. ПАТ «Укрспецтрансгаз»: [сайт]. URL: <http://ustg.com.ua/reporting/>.
5. Річна фінансова звітність ПАТ «Укртрансгаз» за 2017 рік . ПАТ «Укртрансгаз»: [сайт]. URL: <http://utg.ua/img/menu/company/reports/2017/fin-report-utg-2017.pdf>.

АНАЛІЗ РИНКУ ЕКОНОМІЧНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Негрин І. М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування*

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (надалі ІФНТУНГ) є уже впродовж більше 50 років визнаним центром нафтогазової освіти не тільки на Прикарпатті, але і в усій Україні. Але в цьому ЗВО навчають студентів не тільки за технічними спеціальностями. В Інституті економіки та менеджменту ІФНТУНГ серед економічних дисциплін викладаються «Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Менеджмент» і «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

До організаційної структури ІФНТУНГ входить 4 відокремлених структурних підрозділів [1]:

- Навчально-консультаційний пункт ІФНТУНГ в м. Дрогобич;
- Коледж електронних приладів (КЕП) ІФНТУНГ в м. Івано-Франківськ;
- Бурштинський енергетичний коледж (БЕК) ІФНТУНГ;
- Калуський коледж економіки, права та інформаційних технологій (ЕПІТ) ІФНТУНГ.

В цих підрозділах теж викладаються економічні дисципліни, але не всі. Так, в КЕП навчаються студенти за наступними економічними спеціальностями: «Економіка», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», в БЕК – «Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», а в Калуському коледжі ЕПІТ – тільки «Фінанси, банківська справа та страхування» і «Менеджмент».

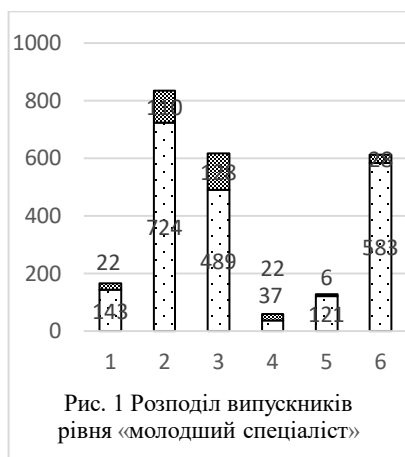
Тому, метою даного дослідження є вивчення ринку економічних освітніх послуг.

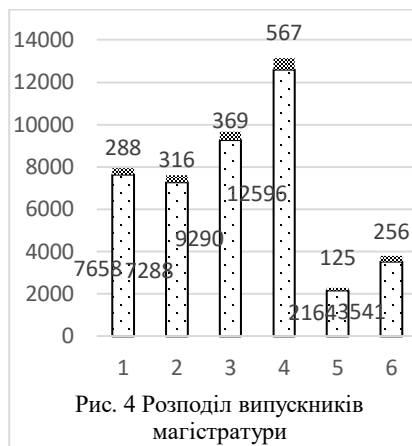
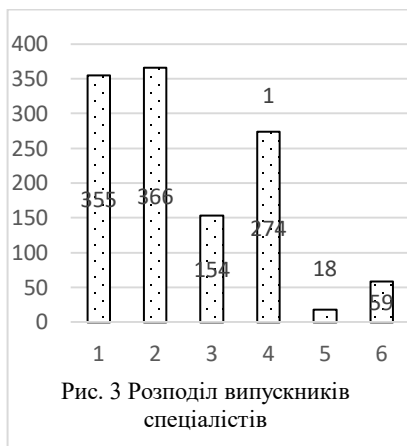
У 2017-2018 навчальному році загалом в Україні за даними Державної служби статистики України [2] навчалось 102 878 осіб, з яких

тільки 7 % (7 260 осіб) навчалось в Івано-Франківських закладах вищої освіти (ЗВО). З них випускниками стали 29 169 осіб, з яких 7,4 % (2 157 осіб) одержали диплом Івано-Франківського ЗВО. Вступило до ЗВО менше абітурієнтів, аніж було випускників. Зокрема, студентами ЗВО вперше стало 2 120 осіб, що становить 8,3 % від показника загалом по Україні.

Інформацією про наявність відокремлених структурних підрозділів і їх кількість у Івано-Франківських ЗВО Державна служба статистики України не володіє.

Цікавою є статистика щодо розподілу випускників ЗВО. Частина з них продовжила навчання з метою здобуття більш високого освітнього ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня), інша частина – в подальшому навчання не продовжила. Аналітика за даними 2017-2018 навчальний рік загалом по Україні наведена на рис. 1-4 в розрізі освітньо-кваліфікаційних рівнів.

На рисунках позначено кількість випущених фахівців за спеціальностями:

- 1 – Економіка
- 2 – Облік і оподаткування
- 3 – Фінанси, банківська справа та страхування
- 4 – Менеджмент
- 5 – Маркетинг
- 6 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

В нижній частині гістограми наведено дані про випущених фахівців, які не продовжили подальше навчання, у верхній інформація про випускників, які після випуску продовжили навчання з метою здобуття більш високого освітнього ступеня. Як видно з наведених рисунків останніх суттєво менше. Щодо випускників спеціалістів – такі взагалі відсутні. Випускники 2018 року здебільшого працевлаштовуються після завершення навчання, а не поступають на навчання на наступний освітній рівень. І така тенденція зберігається щороку.

Загалом найбільша кількість випускників спостерігається на рівні магістратури. Найбільша кількість студентів закінчила магістратуру за

спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» і «Менеджмент», найменше – за спеціальністю «Маркетинг».

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать, що в ІФНТУНГ представлені всі найпопулярніші з економічних спеціальностей. Але, як і в інших ЗВО, спостерігається щорічне скорочення кількості абітурієнтів. Аналіз показав, що суттєва частина випускників не поспішає продовжувати навчання, а тому має зміст активізація зусиль з метою їх залучення до навчання, особливо після завершення навчання на бакалавраті, що дозволить закладу мати більше студентів, як на державній, так і платній формі.

Література:

1. Організаційна структура Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (станом на 14.01.2019 р.). *Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*: [сайт]. URL: <http://nung.edu.ua/структура-університету>.
2. Вища освіта в Україні. Статистична інформація. *Державний комітет статистики України*: [сайт]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ СЕГМЕНТІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Савчук Т. В.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри обліку та оподаткування

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Сегментація діяльності компанії через згрупування і деталізацію інформації в розрізі найважливіших напрямків діяльності дозволяє користувачам звітної фінансової інформації одержати розуміння і можливість прогнозування здатності компанії генерувати економічну вигоду і грошові потоки.

Сегментація діяльності передбачає поділ цієї діяльності на окремі групи (сегменти) відповідно до основних відмінностей і характеристик з розкриттям відокремленої інформації за кожним виділеним сегментом.

Головна мета сегментування – це виділення основного базового (чи кількох) напрямку діяльності, що потенційно повинен приносити компанії основні суми доходів і грошових коштів, або ж використовує основні суми активів компанії.

Методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» і Міжнародний стандарт фінансової звітності 8 «Операційні сегменти».

Порівняння передбачених підходів до виділення окремих сегментів діяльності в ПСБО 29 і МСФЗ 8 є метою даного дослідження.

Відповідно до ПСБО 29 компанії мають можливість поділяти свою діяльність на господарські та географічні сегменти [1, п. 4].

Господарський сегмент – відокремлювана частина діяльності підприємства з виробництва та/або продажу певного виду (або групи) продукції (товарів, робіт, послуг), яка відрізняється від інших видом продукції (товарів, робіт, послуг); – способом отримання доходу (способом розповсюдження продукції, товарів, робіт, послуг); характером виробничого процесу; характерними для цієї діяльності ризиками; категорією покупців [1].

Географічний сегмент – відокремлювана частина діяльності підприємства з виробництва та/або продажу певного виду (або групи) продукції (товарів, робіт, послуг) у конкретному економічному середовищі, яка відрізняється від інших економічними і політичними умовами географічного регіону; взаємозв'язком між діяльністю в різних географічних регіонах; територіальним розташуванням виробництва продукції (робіт, послуг) або покупців продукції (товарів, робіт, послуг); характерними для географічного регіону ризиками діяльності; правилами валютного контролю і валютними ризиками в таких регіонах [1].

На нашу думку дані визначення є занадто громіздкі і об'ємні. Така деталізація критеріїв є зайвою, оскільки всі відмінні ознаки передбачити не можливо, але при цьому може бути спровокована ситуація, коли відмінна ознака частини діяльності для компанії є суттєвою, але не передбачена стандартом, а отже не може бути виокремлена в окремий сегмент. Так, наприклад, діяльність з впровадження виробництва нового виду продукції за ПСБО 29 не може бути виділена в окремий сегмент (на відміну від МСФЗ). Але дані визначення мають і свої позитивні сторони, серед яких слід вказати на те, що сегментом може бути тільки відокремлювана частина діяльності, а не просто якась її частинка, виділена, наприклад, штучно керівництвом.

Міжнародний стандарт фінансової звітності 8 не розглядає ні господарські, ні географічні сегменти, а виділяє тільки операційні сегменти.

Операційний сегмент [2] – це компонент суб'єкта господарювання:

а) який займається економічною діяльністю, від якої він може заробляти доходи та нести витрати (включаючи доходи та витрати, пов'язані з операціями з іншими компонентами того самого суб'єкта господарювання);

б) операційні результати якого регулярно переглядаються вищим керівником з операційної діяльності суб'єкта господарювання для прийняття рішень про ресурси, які слід розподілити на сегмент, та оцінювання результатів його діяльності; та

в) про який доступна дискретна фінансова інформація.

Перевагами даного визначення можна зазначити:

1. відсутність поділу на господарські і географічні сегменти, так як вони входять в поняття операційні;
2. відсутність виключного переліку відмінних ознак для виділення окремого сегменту;
3. відсутність обов'язковості прив'язки сегменту до частини діяльності, пов'язаної з виробництвом та/або продажем продукції, товарів, робіт, послуг, сегментом може бути визнана будь-яка частина економічної діяльності, яка може (навіть тільки потенційно, тобто не обов'язково на даний момент) приносити доходи та нести витрати;
4. перевагою міжнародного підходу є акцентування на необхідності наявності необхідної дискретної фінансової інформації, оскільки трудомісткість складання фінансової звітності не має бути надмірною;
5. важливим чинником міжнародного підходу є і вимога затребуваності інформації, чого теж немає в національному стандарті. Немає змісту складання звітності заради самого процесу, якщо така звітність немає своїх користувачів інформації чи користі для них.

Сумнівною є також вимога ПСБО 29 групувати звітні сегменти за впливом на фінансовий результат на пріоритетні і допоміжні. Критерії такого поділу і економічна доцільність, на нашу думку, є досить сумнівною. Окрім того, з пояснень стандарту випливає, що компанія повинна визнавати і господарські, і географічні сегменти одночасно, що теж є недостатньо виправданим.

Таким чином, слід зазначити, що підхід міжнародного стандарту фінансової звітності 8 до виділення окремого операційного сегмента є більш обґрунтованим і зваженим, ніж національний аналог, тому вважаємо, що слід внести зміни і осучаснити підхід до сегментування діяльності в національних стандартах.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» : Наказ Міністерства фінансів України від 19 трав.2005 р. № 412. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 8 «Операційні сегменти». *Міністерство фінансів України* : [сайт]. URL: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IFRS%2008_ukr_2016.pdf

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

THE PROSPECTS OF A BIOGRAPHICAL APPROACH IN THE STUDY OF GIFTED AND TALENTED PEOPLE

Bezpalko A. I.,

Postgraduate student of the Department of

Theoretical and Practical Psychology,

Assistant of the Department of

Theoretical and Practical Psychology

Lviv Polytechnic National University

Lviv, Ukraine

The problem of the gifted person is actualized through the growth of the social need for talented people. In addition, talent and giftedness as mental phenomena are quite changeable and ambiguous, and require a comprehensive scientific approach.

Biographical method of research helps to reveal the problem of individual development of personality during life, the problem of the influence of social environment on the formation of creative personality, the formation of individual and creative style, especially the formation of creative outlook [2]. Creative talent in this discourse grows from a successful combination of innate anatomical and physiological features and favorable conditions of a particular macro-and microenvironment. Social conditions, as well as personal mental qualities acquired under the influence of the environment, give the natural abilities of a special direction, for example in a certain branch of invention.

For the analysis in biographical approach autobiographies, personal diaries, memoirs, letters of the personality, memoirs of eyewitnesses are used. Within the framework of the psychology of literary creativity, this direction of

research is used in the analysis of biographies of famous people of different historical eras [3].

The principles of biographical research in the psychology of creativity are not sufficiently defined, so they are constantly experiencing additions. In our understanding, the construction of biographical analysis of the process of formation and development of the creative personality should be focused primarily on such basics:

- 1) the initial basis for the study of an outstanding personality (genius, talent) should be a statement than expressed giftedness, the presence of significant works in a particular field of activity, one way or another fixed in a reliable way;
- 2) it is necessary to identify fundamentally important and significant periods in the life of such a person and establish specific links between these periods and the products created;
- 3) it is necessary to study the features of macro-and micro-environment of being a creative person and their influence on creative activity;
- 4) it is worth investigating the creative „credo” (creative plans, strategies) of a gifted person as the sum of her searches, ethical and aesthetic evaluation of the world, environment, moral ideals, etc. – all that we call the strategy of creativity in general, no matter how aware of its creator and how it was obvious to others;
- 5) special attention is required to study the individual style of creative activity – its origins, development, forms and features of manifestation, response to various complicating conditions, barriers, obstacles affecting the development of the plan;
- 6) it is necessary to establish as much as possible the influence of creativity of the studied person on the environment (on a specific sphere of creativity, on culture, on contemporaries and descendants, etc.).

Psychological analysis of life of talented people allows to reveal some regularities on the basis of biographical approach [1; 4]:

- a. most talented people were the first in the family for their birth;
- b. families often moved and therefore children were forced to adapt to new living conditions, which contributed to the formation of independence. Moving taught them to communicate with different people, to understand the new culture and new people, that is, taught flexibility and independence of mind, which is the basis of creativity;
- c. most of them were great book lovers who chose a literary character as an object to follow. They identified themselves with the literary characters, whose success became an example for them that you want to surpass;
- d. many of them hated school routine, looked for teachers in parents, books, people who became an example for them in life;
- e. often talented men had loving mothers or parents who were constantly busy with their own affairs and gave the opportunity to his son to do what he was interested in;
- f. often the creative abilities of talented people were a by-product of the freedom of education and the environment of free development. Specialists in motivation psychology prove in their research that the creator and innovator need to feel comfortable in any unknown circumstances, so despotic parents and too caring mothers simply destroy any creative abilities of children. Freedom of development is the key to the formation of the creator;
- g. a favorable social environment that supports people at the important stage of their development.

Obviously, the combination of abilities and special social conditions, acquired mental qualities and motivation for success forms a creatively gifted person. Society influences the support of talent, the creation of conditions for its development and among these conditions freedom for the development of creative talent is crucial [2]. If the high activity of the psyche, the passion of a

talented person in her life and the achievement of success and power is a form, the society fills this form with content, gives it a clear professional orientation [1]. The motivation for success can be different: the desire for power, material well-being, money, self-assertion and so on. But for the creator, creative genius, talent, material motivation is not the leading (although success, as a rule, gives wealth later), the main motive is the realization of the idea, the desire to realize the dream; the life of such person is devoted to one passionate desire – to realize the idea, this is subordinated to the volition, thinking, activity.

Thus, the biographical approach is intended to focus on the study of the life path of a gifted person as a process of its development of creative uniqueness. The choice for the analysis of a famous creative person seems justified in terms of the specifics of the manifestation of talent.

References:

1. Kulchytska O. I. Lilac gifts garden art: [monograph] / O. I. Kulchytska, V. A. Moliako. – Zhytomyr : publisher of ZSU named I. Franko, 2008. – 316 p.
2. Kulchytska O. I. Biographical and socio-psychological factors of development of creative talent / O. I. Kulchytska // Abilities, creativity, giftedness : theory, methods, research results / ed. by V. Moliako, O. Muzyka. – Zhytomyr : publisher „Ruta”, 2006. – 320 p.
3. Onoprienko V. I. Biographical method in psychology and sociology / V. I. Onoprienko // Bulletin of the National aviation University. Series : Philosophy. Culturology. – 2010. – № 2. – P. 130–136.
4. Stepanenko I. V. Biographical descriptions and life projects in the processes of life-creating personality / I. V. Stepanenko, N. D. Stepanenko // Life Creation of personality: concept, experience, problems. – Zaporizhia : Centurion, 2006. – P. 319–329.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОСОБИСТІСТЮ СПОРТСМЕНА

Вірченко В. І.,

викладач фізики,

викладач вищої кваліфікаційної категорії

Донецьке вище училище олімпійського резерву ім. С. Бубким

м. Бахмут, Україна

Сьогодні до спортсменів пред'являються високі вимоги. Тому саме від змістовних характеристик особистості спортсмена залежить успішність його виступів на змаганнях і рівень підготовки до них. Особистість спортсмена, завжди індивідуальна і неповторна. Спорт – засіб для виховання особистісних якостей. Для того, щоб виконувати спортеменом дії в процесі тренування стали стійкими, вони повинні сформуватися в систему навичок, завдяки яким в екстремальних умовах змагань спортсмен проявляє характер і здатний здійснювати вчинки без тривалого роздуму і коливань. Особистісні якості визначають успішність адаптації до змагань в певному виді спорту. Вони залежать від специфіки змісту спортивної спеціалізації, від особливостей змагальної діяльності, які є в кожному виді спорту. Так емоційна стійкість, як низька особистісна тривожність допомагає спортсменам проявляти витривалість, силу (витримувати великі, тривалі фізичні навантаження). В ігрових видах спорту, які передбачають змагання команд, велику роль в адаптації грають властивості темпераменту – сила збудження і рухливість нервових процесів, що допомагають адаптуватися до динамічних швидко мінливих умов гри. Емоції і мотиви спонукають спортсмена до прояву певних рис характеру, а воля здійснює реалізацію діяльності (через вольові зусилля) за допомогою цих рис характеру. Установка спортсмена на досягнення

успіху або уникнення невдачі проявляється у стресових ситуаціях. Спортсмени, у яких переважає розпорядження про запобігання невдачі, обачніші, ставлять перед собою посильні цілі, рідше ризикують. Спорт особливо впливає на розвиток психологічних особливостей особистості завдяки властивим йому особливостям. Головними особливостями є: - змагальний характер спортивної боротьби; - максимальне напруження всіх фізичних і психічних сил спортсмена; - систематичне тривале, спортивне тренування, яке вносить серйозні корективи в режим життя і побутові умови [2, с. 155].

У психологічну структуру спортивної діяльності входять: - специфічні психічні функції і якості особистості, пов'язані безпосередньо з виконанням спортивних дій; - мотиви, які спонукають людину займатися спортом і досягати високих результатів у спортивній боротьбі; - соціально-психологічний характер відносин спортсменів з іншими людьми в процесі спортивної діяльності.

Звичайно, немає підстав вимагати високих спортивних здібностей від кожної людини. Однак для загального процесу формування особистості спортсмена дуже важливо, в якому віці впливають на людину ті чи інші чинники, сприятливі для її розвитку. Розвиток особистості і психічних процесів спортсмена ставить своїми завданнями розвиток мотивів, волі, почуттів, здібностей, характеру, реалізацію якостей темпераменту та інших психологічних особливостей, а також формування і динаміку спеціалізованого сприйняття, передстартових станів психічної стійкості, надійності спортсмена [1, с. 117]. Серйозні зміни в процесі спортивної діяльності зазнають відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, мова, мислення, уява. Спортсмену необхідна висока здатність пристосування психіки, творча реалізація рухових можливостей, передбачення задумів суперника і партнерів по команді, швидке тактичне мислення, колективна інтеграція, володіння власними емоціями. Мотивацію спортивної

діяльності утворюють: потреби, мотиви і цілі спортивної діяльності. Потреба, або відчуття потреби, означає порушення рівноваги з навколишнім середовищем. Психологічно це завжди пов'язано з виникненням внутрішньої напруги, вираженого дискомфорту, від якого можна позбутися, лише задовольнивши відповідну потребу. Саме тому потреба пробуджує так звану пошукову активність, спрямовану на пошук способу її задоволення [3, с. 110]. Будь-яка наша потреба може бути задоволена різними способами. Саме так, спонтанно, відбувається вибір спортивної діяльності, як способу задоволення потреб. Мотив – спонукання до задоволення потреби певним способом. Для спортивної діяльності характерна велика різноманітність мотивів. Це цілком зрозуміло по фізичним і психічним напруженням, і людина повинна знати, в ім'я чого він напружується. Так, велика напруженість змагальної боротьби, характер ігрових дійств визначають психологічні особливості діяльності футболістів. В динаміці емоційного збудження гравців велике значення мають відмінності їх нервової системи. До цих відмінностей відносяться властивості нервової системи: сила – слабкість, врівноваженість – нерівноваженість, рухливість – інертність. Кожен тип темпераменту має свої властивості, які допомагають прогнозувати поведінку в тій чи іншій ситуації:

- слабкий тип нервової системи – *меланхолік* (високо чутливий, це допомагає йому добре відчувати партнера по грі. Властиве занепокоєння, невпевненість і тривога, підвищена сльозливість, низька активність, повільний темп реакцій. З трудом сприймає новизну, як в тренувальному процесі, так і в особистісних стосунках з партнерами по команді. Має високу стійкість до монотонного фізичного навантаження. Починає роботу з високою інтенсивністю, але насилу витримує високий темп навантаження);

- сильний, неурівноважений – *холерик* (схильний до різких змін настрою, стрімкий, енергійний, поривчастий, запальний. У складних ситуаціях втрачає контроль над своїми вчинками. Темп реакції високий. Легко коригує діяльність в ході роботи. Починає роботу в швидкому темпі і швидко втомлюється. В процесі гри активний і агресивний. Насилу виконує монотонну роботу. Причини своїх невдач бачить у зовнішньому середовищі);

- сильний, урівноважений, інертний – *флегматик* (повільний, важко переносить різноманітність в діяльності, важко перемикається з однієї діяльності на іншу, переживає зміну колективу, повільно адаптується. Перед змаганнями флегматик бажає за кілька днів ознайомитися з температурними характеристиками залу, льоду, умовами);

- сильний, урівноважений, рухливий – *сангвінік* (схильність до частішої зміни вражень сприяє необхідності вносити різноманітність в тренувальний процес для закріплення мотивації. Він легко адаптується до нових умов тренувань, нового колективу, так як у нього дуже висока пластичність).

Усвідомлення позитивних і негативних рис темпераменту, вміння володіти і управляти ними становлять одне з найважливіших завдань виховання характеру спортсменів. Так, тренер повинен виховувати і зміцнювати кращі властивості особистості гравців і допомагати компенсувати негативні властивості. Важливою особливістю психіки спортсмена є можливість компенсації одних властивостей за рахунок інших. Кваліфікований педагог, тренер повинен по можливості компенсувати природні недоліки гравця за рахунок його сильних якостей. Удосконалюючи індивідуальні особливості гравця, сприяти тим самим формуванню його ігрової підготовки. І природньо, що у футболістів можуть бути свої особисті цілі і ігрові прийоми, які потрібно використовувати, але активність в першу чергу повинна йти від них. Саме

мотивація визначає початок процесу вдосконалення та розвитку здібностей [1, с. 135]. Чим глибше розуміє футболіст свої обов'язки, чим вище його майстерність, тим вище його мотивація. А мотивація – це і є процес несвідомого рішення будь-якої задачі. Зауважемо, що талановиті учні відрізняються тим, що їх думка випереджає їх дії. Кожен з них вносить в гру свої способи рішень ситуацій. Завдяки тренуванням ми можемо розвинути деякі відсутні якості. У одних ці здібності очевидні, але іншим необхідно докласти більше зусиль, щоб їх потенціал виявився і розвинувся. Придбати то, чого не дано, можуть допомогти тільки досвід і професійні знання тренера-педагога.

Дитяча обдарованість неоднозначна і за своїми проявами, і за особливостями розвитку, ніяка діагностика і максимальне врахування всіх факторів не дозволяють побудувати точний прогноз щодо майбутніх досягнень.

Спорт, на відміну від інших видів діяльності – це діяльність, що завжди вимагає подолання тих чи інших труднощів. Тому виховання якостей спортсмена становить органічну частину його загальної психологічної підготовки. Тренери, фахівці, задіяні в підготовці спортсменів, зацікавлені в науково обґрунтованому прогнозі стосовно особистості спортсмена високого рівня, приймаючи новачка в групу початкової спортивної підготовки.

Серед основних вимог до особистості спортсменів в практичній підготовці розглядаються спеціальні показники, що визначають психологічну готовність до змагальної діяльності, – психічна стійкість, бійцівські якості, самоконтроль. У свою чергу, в структурі особистості виділяються загальні психологічні показники, що визначають спеціальну психологічну змагальну готовність. Серед них – емоційна стійкість, психологічна гнучкість, сміливість, домінантність, демонстративність, товариськість і ін. Основним завданням загальної психологічної

підготовки спортсмена є розвиток і вдосконалення наступних якостей: цілеспрямованості, дисциплінованості, впевненості, ініціативності, самостійності, сміливості, наполегливості, рішучості, стійкості. Всі якості органічно пов'язані один з одним, розвиток і вдосконалення одних допомагає розвитку і вдосконалення інших. В окремих видах спорту деякі з перерахованих якостей мають провідне значення.

За класифікацією, запропонованої болгарським психологом Ф. Генів, такі якості, як цілеспрямованість, дисциплінованість і впевненість є спільними для всіх видів спорту. Це пояснюється яскраво вираженою моральною стороною таких якостей, як цілеспрямованість і дисциплінованість; впевненість у своїх діях і можливостях повинна бути постійним компонентом волі спортсмена, без неї спортивна діяльність не може бути ефективною.

Таким чином, вивчивши психологічні якості, що визначають діяльність спортсмена можна зробити висновок: при тривалих заняттях певним видом змагальної діяльності відповідно до теорії діяльності А. Н. Леонтьєва у людини формуються провідні якості особистості, що дозволяють успішно функціонувати в обраному виді спортивної діяльності.

В ігрових видах – нейротизм, чутливість, проникливість, колективізм. У циклічних видах – психологічна стійкість, психологічна гнучкість.

Спортивна діяльність пред'являє високі вимоги до особистісних властивостей і якостей особистості. Однак помилково уявляти, що ця розвиненість відбувається сама по собі і завжди має позитивну спрямованість. Високі досягнення в спорті, на відміну від фізичної культури досягаються шляхом величезних фізичних і психічних напруг, постійної тренувальної роботи з великим об'ємом і високою інтенсивністю загальних і спеціальних вправ. Ціннісна орієнтація

особистості спортсмена визначає собою вибіркове ставлення до матеріальних і духовних цінностей. Без формування ціннісної орієнтації до занять спортом, до інтересів колективу, команди, ефективного управління спортсменом бути не може. Мотивація до занять спортом має складний характер і визначається як віковими особливостями спортсмена, його особистісними якостями, так і навколишнім середовищем спортсмена. Спортсмен заздалегідь готовий до подолання максимальних труднощів, без чого немислимий високий спортивний результат. Спортивна діяльність пред'являє вимоги до певних психічних функцій, розвиває відповідні якості і призводить до того, що спортсмени високої кваліфікації відрізняються від інших, менш кваліфікованих, високим рівнем їх розвитку (психомоторики, практичного інтелекту). Для психології спортивної діяльності особливу роль відіграє стан психічної напруженості, стресу. Він залежить не тільки від ступеня відповідальності змагання, а й від індивідуальних особливостей спортсмена. Слід пам'ятати що одній і тій же стресовій ситуації різні спортсмени переживають різні психічні стани.

Література:

1. Акимова Л. Н. Психологія спорту. Курс лекцій / Л. Н. Акимова. – Одеса : Неогоциант, 2004. – 230 с.
2. Гогунів Е. Н. Психологія фізичного виховання та спорту : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М. : Академия, 2000. – 288 с.
3. Ільїн Е. П. Психологія фізичного виховання / Е. П. Ільїн. – М.: Пр., 2007. – 246 с.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

СТВОРЕННЯ ВЛАСНОГО НАРАТИВУ ЯК ЗАСІБ ПОБУДОВИ ЖИТТЄВОГО СЦЕНАРІЮ

Иценко О. Г.,

учитель російської мови та зарубіжної літератури

Навчально-виховний комплекс № 1

м. Покровськ, Україна

Сервачак О. В.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри історії та права

Донецький національний технічний університет

м. Покровськ, Україна

Бурхливі реалії сьогодення по-новому загострюють проблему впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес. Переосмислення всіх складових життя нашого суспільства та його проблем вимагає нестандартного педагогічного бачення й впровадження нової парадигми формування особистості, яка здатна до самовизначення, усвідомлює свої прагнення, може успішно адаптуватися в сучасному світі швидкоплинних подій, є суб'єктом власного життя та активним і відповідальним учасником розбудови української держави.

Шкільне життя людини – це важливий проміжок часу між дитинством та зрілістю, що має певні закономірності її фізичного дозрівання та соціально-психологічного зростання. Теоретичні та експериментальні дослідження (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, П. Чамата, М. Борщевський, В. Каган, І. Кон) виділяють процес самопізнання,

самоусвідомлення та самопроектування як центральний особистісноутворюючий в підлітковому та ранньоюнацькому віці. Зокрема, образ «Я» розглядається М. Борщевським як інтегративна форма самосвідомості, результат самопізнання, форма узагальнень уявлення людини про себе. «Періодом виникнення свідомого «Я» називає підлітковий та ранньоюнацький вік також І. Кон. В першу чергу, саме предмети гуманітарного циклу допомагають дитині навчитися бачити рішення різноманітних життєвих проблем, оптимально взаємодіяти в соціумі, будувати власну життєву перспективу.

Проводячи заключні уроки з курсу «Зарубіжна література» у випускному 11 класі з теми «Моя улюблена сучасна книга» останні декілька років, вчитель прослідкував наступну тенденцію: 80 % з цих творів за жанром – фентезі. Це може свідчити про привабливість для старшокласників історій чужого життя, які побудовано дуже розгалужено, докладно й емоційно. В них учні проживають життя разом з героєм, чекають виходу наступної частини, бо вже у ньому «зав'язли», залежні від авторського наративу.

Термін «нарратив» пов'язаний з ім'ям французького філософа і літературознавця Ролана Барта [1]. За ним, нарратів (англ. і фр. narrative – оповідь, від лат. narrare – розповідати) у літературі – лінійний виклад фактів і подій у творі, тобто те, як воно було написано автором. Поняття нарративу стало предметом дослідження й психологів (М. Уайт, Д. Епстон, Т. Сарбін, Дж. Брунер) як один з аспектів вивчення процесу творення особистістю свого життєвого простору, де метафора нарративу використовується для розуміння життєвих подій та переживань людини.

Метою роботи психолога в рамках нарративного підходу є створення таких умов, при яких би людина побачила зв'язок подій свого минулого з теперішнім (в якому живе насичено, щасливо, реалізуючи свої

здібності, прагнення, мрії чи навпаки), та будувала своє майбутнє, обираючи саме свій шлях, створюючи власний сценарій.

Чи може особистість сама для себе «скласти» сценарій? Вчені-психологи мають на це різні погляди. Деякі вважають, що сценарій життя – життєвий план, що поступово розгортається, обмежує і структурує життєвий простір особистості. Вони, між іншим, посилаються на народну мудрість: «Від долі не втечеш», «Доля схожа зі шляхетною арабською кобилицею: вона зневажає боязкого вершника, а мужньому кориться».

Ще, окрім психодинамічного підходу і транзактного аналізу (А. Адлер, Е. Берн, К. Штайнер), основним постулатом яких є наступний: вибір життєвого шляху здійснюється несвідомо на ранніх стадіях розвитку дитини, існують також когнітивний, нарративний, схематерапевтичний підходи (Дж. Янг, Дж. Брунер). Ці вчені вважають, що існуюча у свідомості система сприйняття інформації, модель мислення і поведінки є характерною для індивідуумай обумовлена певними чинниками.

А. К. Абульханова-Славська, Є. Головах, С. Рубінштейн, прихильники суб'єктно-діяльнісного підходу, стверджують, що характер вибору життєвого шляху, образу й стилю життя здійснюються усвідомлено: «Людина сама коваль свого щастя» (Аппій Клавдій Цек).

Літературознавці також дають відповіді на це питання. Звичайно, учнів вражають історії про письменників, які нібито «написали» долю: Олександр Пушкін і Михайло Лермонтов загинули на дуелі майже так, як описали перед цим у своїх творах: Пушкін – біля Чорної річки, а його персонаж Ленський (роман у віршах «Свгеній Онегін») – біля млина (які будували, звісно, біля річок); Лермонтов – на Кавказі, від кулі військового, як і його герой Печорін (роман «Герой нашого часу»). А розповідь про життя французького письменника О. де Бальзака, який всупереч волі батька зайнявся видавницькою справою у 1825-28 рр., взяв

для цього гроші під відсотки у лихваря і багато років був змушений розплачуватись, працювати ночами, підриваючи здоров'я? Повністю розплатитись з боргами письменник зміг лише через багато років, і це якось містично співпало з роком останньої редакції повісті «Гобсек» – історії лихваря і скнари, а прототипом оповідача Дервіля, що теж потрапляє у грошову залежність, в творі був сам автор.

Прикладів таких безліч, і звичайно, учні майже не звертають уваги на обмовки педагога, що це все легенди, припущення і версії. Сприйняття історій залежить від вміння учителя інтерпретувати, дечого лише «торкнутись», на дечому акцентувати увагу. Це яскравий приклад створення вчителем наративу.

А чи можливо допомогти юній особистості, яка знаходиться на етапі активного творення свого життєвого проекту, скласти свою життєву історію на уроках літератури?

Література має величезний вплив на читача, особливо такого вразливого, як підліток. І це вже справа педагога – знайти каталізатор і донести зміст і підтекст твору до дитини так, щоб вона налаштувалась на позитив, створюючи сценарій власного життя. Які методики і прийоми для цього існують?

Це все та ж сама робота зі словом. Кращого підходу немає, ніж спробувати упорядкувати свої емоції та думки, вербалізувати їх, вибудувавши цілісну історію – власний наратив. Для прикладу, як це зробити, візьмемо такий вид роботи на уроці, як усний твір-ідентифікація. За невеликий проміжок часу (5-7 хвилин) діти складають план (або тези) до свого висловлювання. Це невелика (7-12 речень) оповідь від особи одного з героїв. Учень якби «надягає» на себе його особистість і починає розповідь словами «Я – такий-то...». Можна заплющити очі і докладно описувати свої відчуття, пов'язані з подіями твору. Це дає можливість учителеві перевірити знання тексту учнем. Навчальну мету досягнуто. Ще

це нагадує гру і тому відбувається невимушено. І паралельно, майже неусвідомлено, дитина приміряє думки, почуття і вживається в роль персонажа. Що це дає практично?

На уроці, присвяченому знайомству з новелою Франса Кафки [2] «Перевтілення», уявляючи себе комахою у ідентифікації «Я – Грегор Замза», вчитель часто чує: «Не хотів би я бути місці персонажа! Хіба можна так себе не любити!». Не всі діти встигають висловитись (обмаль часу), а деякі не хочуть чи не наважуються це зробити. Але вдома вони відтворюють свою ідентифікацію письмово, і це у дітей залишиться десь на рівні підсвідомості – треба вчитися себе поводити так, щоб вміти дати опір обставинам і цінувати себе.

Ще один з прийомів роботи зі словом – так зване сугестійне читання. Визначається як сукупність різних засобів вербального і невербального емоційно забарвленого впливу на людину з метою створення у неї певного стану або спонукання її до певних дій. Найчастіше такий вид читання приміняють для ліричного твору, але ми для прикладу беремо епічний прозаїчний твір – соціально-психологічний роман Федіра Достоєвського «Злочин і кара», а саме розділ VII «Вбивство бабці-лихварки». Вчитель читає, коментує деякі моменти, звертає увагу на деталі, створюючи атмосферу занурення. Дуже важливо, щоб не в кінці вивчення твору діти приходили певних висновків, а вже після читання саме цього розділу. Вчитель задає питання: «Що ви зрозуміли головне, коли прослухали цей уривок?» І бажано, щоб прозвучала приблизно така відповідь: «Я зрозумів, що вбивати не можна». «Чому?» – слідує наступне питання. «Тому що це мерзенно», «Я не можу пояснити, чому, але точно знаю, що не можна», – ці слова повинні прозвучати від учня (або хоч у виконанні педагога – наприклад, як розповідь про інших учнів і їхні відповіді). Так учні навіть не припускатимуть у своєму життєвому

сценарії чогось схожого на дії головного героя роману Родіона Раскольникова.

Ще одним стратегічним видом роботи на уроках літератури є презентація улюбленої книги. Її можна, в залежності від вподобань учнів, замінити на рекламу чи буктрейлер. Головна мета того, хто виступає – щоб слухачі захотіли познайомитись з цим літературним твором. Майже завжди учні під час презентації зачитують улюблений уривок, і його вибір багато може відкрити вчителю про учня. Наприклад, навіть те, що одна з 11-ти класниць рекламувала роман Лева Толстого «Анна Кареніна», вже містить в собі певну інформацію – цю дитину цікавлять родинні відносини, вона шукає рецепта створення щасливої сім'ї. І, мабуть, будуючи модель власного життя, вона внесе в план сімейну гармонію і любов.

І на останок хочеться порекомендувати дуже плідний і цікавий вид роботи – прочитання вже знайомого твору вдруге через декілька років. Наприклад, казки Ганса Крістіана Андерсена «Дюймовочка», що вивчалась у 5 класі. У старших класах учні дивляться на історію крихітної дівчини вже по-іншому, так би мовити, по-дорослому: вони озвучують своє ставлення до меркантильної героїні, яка тільки-но і мала на меті вдале заміжжя.

А обговорюючи ще один зі своїх улюблених творів дитинства – роман Данієля Дефо «Робінзон Крузо» – доходять висновку, це ще й дидактичний твір, а не суто пригодницький: ось не послухався син батька і потрапив на безлюдний острів на 27 років! І в своєму життєвому сценарії вони відтворюють принципи виховання доньки (головне – заміжжя) і сина (основне – прислухатись до батьківських порад). Після обговорення вчитель пропонує учням такий вид роботи як написання фанфіку, тобто продовження улюбленого твору. Це якби репетиція до створення власного нарративу як плану власного життя.

Це дуже важливий, непростий, іноді болісний процес для особистості. Дитина, підліток юнак повинна це зробити сама, бо жити їй. Але професійна підтримка, педагогічний супровід, тьюторство досвідчених педагогів – психолога і вчителя літератури, – що володіють нарративними практиками і працюють у тандемі, допоможе особистості впоратися з цим.

Література:

1. Барт, Ролан // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). – Київ : Абрис, 2002. – 742 с. – 1000 екз. – с. 47.
2. Франц Кафка. Перевтілення: збірка вибраних творів («Вирок», «Перевтілення», «У виправній колонії») / пер. з нім. Анна Савченко. – К. : О.К. Publishing, 2017. – 160 с.

ПРИЧИНИ НЕУСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХНІХ ЗНАНЬ

Карпалюк Т. О.,

кандидат фізико-математичних наук,

доцент кафедри математичної фізики

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені

Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Проблема низького рівня знань студентів-першокурсників не нова для наукового співтовариства. Однак останнім часом викладачі вузів фіксують помітне зниження рівня знань студентів-першокурсників, особливо з точних наук, таких як математика. Це у свою чергу, вимагає знижувати рівень складності завдань для забезпечення успішного виконання студентами практичних робіт, що не є виправданим в умовах наукового прогресу, стрімко змінюваного світу, який ставить високі запити до рівня знань спеціалістів технічних спеціальностей.

Серед причин неуспішності студентів на першому курсі можна виділити декілька найголовніших а саме:

- низький рівень знань шкільного курсу математики;
- неумотивованість навчання;
- несформованість пізнавальної активності;
- низька адаптація до змін, що відбуваються у житті студента;
- проблеми в організації життя студента як під час навчання, так і поза межами вузу.

Кожну з окреслених причин треба старатись подолати, якщо хочемо отримати спеціалістів з високим рівнем знань.

Для підвищення рівня знань шкільного курсу математики необхідно створювати додаткові курси з елементарної математики, можливо, навіть вводити його до програми вузу таким чином аби він передував вивченню дисципліни «Вища математика» та допомагав систематизувати шкільний навчальний матеріал, актуалізуючи знання, необхідні в подальшому.

Для формування мотивацій до навчання потрібно залучати адміністрацію вузу, кураторів та весь педагогічний колектив. Для формування уявлень про реальну професію для студентів потрібно організувати екскурсії на виставки техніки провідних українських виробників, професійні практики (щоправда на старших курсах).

Викладачі-предметники своєю чергою вирішують і мотиваційні, і пізнавальні причини неуспішності студентів-першокурсників. Тобто працюють над тим, щоб студенти задовольняли свою когнітивну потребу, отримували інтелектуальне задоволення від навчального процесу. Яскрава емоційна складова під час практичних занять є запорукою успішної навчальної діяльності. Тож викладачі вирішують задачу, як зробити навчальний процес для студентів більш пізнавальним, цікавим і емоційно забарвленим. В арсеналі викладачів присутній широкий спектр нестандартних завдань, що виконують різноманітні дидактичні функції.

Для формування пізнавальної активності студентів викладачі-предметники мають працювати над усуненням порушень пізнавальної сфери студентів-першокурсників. Цьому допомагає чітко структурований виклад на лекційних заняттях; коригування темпу мовлення під час загального ознайомлення з матеріалом (швидке мовлення) та матеріалу, призначеного для запису в конспекти (сповільнене мовлення); використання слів-маркерів, на кшталт «увага, це необхідно записати»; чергування різних видів діяльності, тощо. Зважаючи на те, що різні студенти по-різному сприймають матеріал (хтось активніше використовує зорову пам'ять, а хтось слухову), викладачі часто використовують у роботі графічні матеріали, таблиці, проектори, відео, прагнучи візуалізувати матеріал, що вивчається.

Для прискорення адаптації до змін, що відбуваються у житті студента є потреба у вибудовуванні системи роботи кураторів та психологів. Важливо пам'ятати, що неуспішність студентів пов'язана не тільки з низьким рівнем базових шкільних знань, а й з рядом інших причин [1; 2]. Серед них: адаптація до нового середовища (зміна місця проживання); нових форм навчання (лекційно-практичне навчання у вузі відмінне від поурочної системи у школі); нового соціального статусу; студентського колективу, кожен індивід якого певним чином переживає

стрес через зміни, що відбуваються; нових обов'язків, які треба виконувати через зміни в побуті (відірваність від сім'ї студентів, що проживають в гуртожитках).

У цих умовах важливу роль відіграють куратори, що ведуть організаційну роботу. Тобто навчають студентів, яким чином вирішувати проблеми, що починаються словами «Не знаю, як ...».

Психологи своєю чергою допомагають студентам-першокурсникам подолати стрес, пов'язаний зі змінами, що відбулися в їхньому житті. Допомагають вибудувати довірчі відносини між молодим поколінням та педагогічним колективом вузу.

Однак перелік заходів, наведених вище, не є вичерпним. Тим паче, що вжиті заходи не завжди дають стовідсотково позитивні результати. Студенти із низькою успішністю у вузах все ж є. Тому є доречним звернути увагу наукового співтовариства на інші заходи, які могли би підвищити успішність студентів-першокурсників. З-поміж інших важливими є:

- введення до навчальної програми першого курсу спецкурсу «Тайм-менеджмент» як із лекційними, так і з практичними роботами, для формування у студентів-першокурсників уміння організувати свою навчальну діяльність [3; 4]. Курс «Тайм-менеджмент» має ознайомити молодь із основними правилами планування часу, і само-менеджменту – прийомами управління власною діяльністю. Аби студенти навчилися самостійно аналізувати ефективність витраченого часу, бачити причини дефіциту часу, ставити пріоритетні цілі, вибирати оптимальні шляхи досягнення мети. Серед практичних завдань спецкурсу можна запропонувати студентам виконати хронометраж кількох навчальних днів. Метою такої практичної роботи стане визначення точної кількості часу, витраченого конкретним студентом на результативну діяльність, навчання, здоров'я, відпочинок, спілкування в соціальних мережах,

беззмістовне перебування в Інтернеті тощо. Спецкурс «Тайм-менеджмент» має сформувати у студентів також навички боротьби з «пожирачами часу», тобто відволікаючими об'єктами, навчити робити планування у зошиті, щоденнику, органайзері в мобільному телефоні або спеціальній комп'ютерній програмі.

- організація екскурсій на виставки техніки провідних світових виробників, екскурсій на виробництво, зустрічей зі спеціалістами-професіоналами, які б ділилися досвідом із молодим поколінням, розповідали про престижність професій, про рівень заробітних плат, про запит технічних спеціальностей за кордоном, організація екскурсій на виробництва сусідніх, економічно успішних держав.
- залучення до роботи зі студентами-першокурсниками спеціалістів-юристів, які б забезпечували правову підтримку студентів у навчальному процесі, допомагали відстоювати їхню гідність і права, у разі порушень як з боку педагогічного колективу, так і оточуючих поза вузом.

Наведені пропозиції щодо корекції навчальної діяльності студентів вимагають неабияких витрат часу. Але слід пам'ятати, що сучасний світ робить запит на високопрофесійних фахівців, а відповідно висуває нові вимоги до викладання у вузах. Викладання навчальних дисциплін вже не може зводитися до звичайного трансляванню знань.

Література:

1. Гапонова С. А. Особенности адаптации студентов вузов в процессе обучения // Психологический журнал. 1994. № 3. С. 9-12.
2. Зданевич Л. В. Як живеться студентів? // Гуманітарні науки. 2005. № 2. С. 174-179.
3. Гранин Д. М. Что такое управление временем и что оно может мне дать. СПб.: Прайм-Евразон, 2004. 34 с.

4. Лунина К. С. Тайм-менеджмент: основные задачи и принципы // Вестник ЗНУТ. 2015. № 15. С. 119-221.

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Пугач С. С.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового регулювання економіки і правознавства

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Тернопільського національного економічного університету

м. Вінниця, Україна

Процеси інтеграції з ЕС призвели до значних соціально-економічних змін у нашій державі, що, в свою чергу, обумовило необхідність розвитку у фахівців з обліку та оподаткування правової компетентності для ефективної професійної діяльності в межах вітчизняного та європейського законодавства [1–2]. Науковий аналіз проблеми розвитку правової компетенції майбутніх фахівців з обліку та оподаткування у процесі професійної підготовки передбачає визначення низки дидактичних принципів, які дозволять ефективно побудувати педагогічний процес. Базові дидактичні принципи розроблені, обґрунтовані та відображені в дослідженнях Ю. Бабанського, А. Кузьмінського, І. Підласого, М. Фіцули, В. Галузинського, Л. Ничуговської, О. Ткаченко, М. Євтуха, В. Ягупова та ін.

Так, О. Ткаченко вважає, що педагогічні принципи – це складні утворення, які одночасно визначають специфіку протікання процесів навчання і виховання та є ієрархічними системами чи підсистемами, тобто

елементами ширшої системи. Відповідно, педагогічні принципи доцільно досліджувати як систему вихідних педагогічних вимог, що взаємопов'язані та взаємообумовлені [3, с. 156]. А за визначенням В. Ягупова, «принципи навчання – це спрямовуючі положення, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм та впливають із його закономірностей» [4, с. 291].

Наявний ряд публікацій в яких здійснено обґрунтування щодо особливостей відбору дидактичних принципів, з метою формування професійної компетентності. Зокрема, Л. Нічуговська, досліджуючи процес фахової підготовки економістів, виділила такі принципи: фундаментальності (формування у свідомості студента цілісної наукової картини світу); якості навчання (одержання студентами вищого навчального закладу базової системи знань необхідної якості, формування компетентності необхідного рівня); гуманізму (формування бажаних соціальних якостей особистості); неперервності освіти та випереджаючого її характеру щодо розвитку суспільства (забезпечення умов для поглиблення спеціальних знань та вдосконалення професійних навичок протягом усієї фахової діяльності) [5, с. 25].

Тобто, незважаючи на єдність поглядів стосовно традиційних принципів навчання, не існує єдиної методики визначення переліку дидактичних принципів в процесі формування фахової компетентності. У кожному окремому випадку їх вибір та реалізація зумовлюється обґрунтованими педагогічними умовами та прогнозованими результатами. Тому вважаємо, що дидактичні принципи – це вихідні положення, які разом з педагогічними умовами визначають характер та особливості діяльності учасників педагогічного експерименту щодо формування правової компетентності майбутніх фахівців з обліку та

адміністрування на підставі виділеної та обґрунтованої структури правової компетентності.

Серед загальних дидактичних принципів, які розглядаються у наукових дослідженнях, які стосуються особливостей підготовки фахівців можна виділити дві групи принципів:

- 1) традиційні: науковості, фундаменталізації, наступності, наочності, системності та послідовності, доступності, міцності засвоєння знань, зв'язку теорії з практикою, активності й свідомості, міжпредметних зв'язків;
- 2) інноваційні: антропологізму, креативності, модульності, духовності професіонала, психологізації навчально-виховного процесу, інтерактивності, інноваційності, демократизації, мотивації навчально-пізнавальної діяльності, загального співробітництва і товариської взаємодопомоги, децентралізації.

На основі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури нами виокремлено основні принципи дидактики вищої школи, які становлять систему вихідних педагогічних вимог, що взаємопов'язані та взаємообумовлені, для розвитку правової компетентності майбутніх фахівців з обліку та оподаткування. До них ми відносимо принципи фундаменталізації, науковості системності і послідовності, наступності й перспективності, зв'язку теорії з практикою, свідомості й активності у навчанні, професійної спрямованості, особистісного підходу, освітньої рефлексії, оптимізації навчання та креативності.

Займаючи активну позицію в процесі розвитку правової компетентності, майбутні фахівці з обліку та оподаткування стають суб'єктами навчального процесу, що виявляється в їх активній участі у здобутті нових знань, науковій діяльності, вирішенні фахових завдань. Студенти, в залежності від своїх індивідуальних особливостей, вибирають пріоритетні напрямки діяльності (наукової, творчої тощо), на власний

розеуд використовують комплексні підходи для розв'язання поставлених задач, самостійно визначають особисті цілі, здійснюють самоконтроль реалізації вибудованої стратегії.

Однак, за результатами проведених досліджень можна стверджувати, що на етапі фахової підготовки майбутніх фахівців з обліку та оподаткування основоположним повинен бути саме принцип професійної спрямованості. Адже, міжпредметні зв'язки між навчальними дисциплінами реалізуються завдяки забезпеченню професійної спрямованості кожної з них. Це, в свою чергу, дозволяє пов'язати в єдину систему всі знання, отримані під час вивчення різних дисциплін, визначити роль та значення кожної з них для формування фахової компетентності. Принцип професійної спрямованості є також одним зі джерел конструювання змісту навчання в процесі формування правової компетентності майбутніх фахівців з обліку та оподаткування. Вважаємо, що завдяки фаховій спрямованості правових дисциплін, можна ефективно стимулювати навчально-пізнавальну діяльність студентів, забезпечити стійкий інтерес до вдосконалення їх правових знань; стимулювати їх до самостійного пошуку, використання різних джерел інформації; сформувати у них професійні уміння та навички.

Література:

1. Пугач С. С. Досвід правої підготовки майбутніх фахівців економічного профілю. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: зб. наук. праць / редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2018. Вип. 56. С. 170–175.
2. Пугач С. С. Розвиток правової компетенції майбутніх фахівців економічного профілю. Педагогіка безпеки. 2018. № 2. С. 120–130. DOI:10.31649/2524-1079-2019-3-2-120-130.

3. Ткаченко О. Принципи формування етнопедагогічної компетентності вчителя. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. 2012. Вип. 106. С. 154–162.
4. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. для студ. пед. спец. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2003. 560 с.
5. Нічуговська Л. І. Адаптивна концепція математичної освіти студентів ВНЗ і конкурентоспроможність випускників: методологія, теорія, практика: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 153 с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПРИКЛАДНОЇ МЕХАНІКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Фещук А. М.,

викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 2

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

В умовах інтернаціоналізації та євроінтеграції вітчизняної системи вищої освіти, підготовка майбутніх інженерів, зокрема фахівців з прикладної механіки, набуває інноваційного характеру.

Сучасні виклики, які стоять перед майбутніми фахівцями з прикладної механіки є прискорення процесу глобалізації та зростаючі темпи технологічного прогресу.

Основними вимогами до професійних і особистісних компетентностей випускників інженерних програм бакалаврського рівня вищої освіти відповідно до стандартів вищої освіти є:

- *знання* – природничо-наукові й математичні знання, що лежать в основі інженерної діяльності у визначеній сфері; системні професійні знання в даній галузі інженерних наук; міждисциплінарні знання в широкому контексті інженерної діяльності;
- *інженерний аналіз* – застосування знань для ідентифікації, постановки й вирішення інженерних завдань із використанням відомих методів і прийомів; використання знань для аналізу продуктів інженерної діяльності, процесів і методів; здатність здійснювати вибір і застосування відповідних аналітичних методів і методів математичного моделювання;
- *інженерне проектування* – здатність застосовувати інженерні знання для розробки й реалізації проектів, що задовольняють задані вимоги; знання методів проектування й здатність використовувати їх на практиці;
- *дослідження* – здатність здійснювати пошук літератури й використовувати бази даних і інші джерела інформації, планувати й проводити експерименти, інтерпретувати результати й робити висновки; здатність працювати в майстерні й лабораторії;
- *інженерна практика* – здатність здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів і методів, з'єднувати теорію й практику для вирішення інженерних завдань; знання технологій і методів експерименту, а також обмежень їхнього застосування; поінформованість про етичні, екологічні й комерційні наслідки інженерної діяльності;
- *особистісні компетентності* – здатність ефективно працювати індивідуально і як член команди, використовувати різні методи ефективної комунікації в професійному середовищі й соціумі в цілому; поінформованість у питаннях охорони здоров'я, безпеки життєдіяльності й законодавства у галузі відповідальності за інженерні рішення, у тому

числі в соціальному й екологічному контексті; прихильність професійній етиці, відповідальності й нормам інженерної діяльності; поінформованість у питаннях проєктного менеджменту й ведення бізнесу; усвідомлення необхідності й здатність до самостійного навчання упродовж всього життя [1, с. 24-25].

Організацією економічної співпраці та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD) було започатковано проєкт «Майбутнє освіти та навички 2030» («The Future of Education and Skills 2030»), метою якого є знайти відповіді на питання:

- які знання, навички, настанови та цінності потребують сучасні студенти для формування свого світу?
- яким чином навчальні системи можуть ефективно розвивати ці знання, навички, установи та цінності? [5, с. 2].

Джозеф Бішоп, у дослідженні Partnership for 21st Century Skills (P21) зазначає, що формування навичок ХХІ століття можливе лише у процесі співпраці сектору освіти, бізнесу, суспільства та уряду [4, с. 8].

За результатами дослідження [3], ключовими навичками 21 століття є:

- критичне мислення;
- комунікативні навички;
- співпраця;
- креативність і інновація.

За прогнозами аналітиків World Economic Forum, найбільш затребуваними через 5 років будуть наступні компетенції:

1. Вміння вирішувати складні завдання (complex problem solving). Ця компетенція посідає й перше місце для майбутніх фахівців з прикладної механіки, оскільки швидке зростання потоку інформації та технологічний розвиток вимагають наявності вміння швидко реагувати на зміни та виконувати складні інженерні завдання.

2. Креативність (creativity) і критичне мислення (critical thinking). Потреба в креативний фахівцях з прикладної механіки, які здатні мислити креативно, приймати нестандартні рішення є невід’ємною на ринку праці [2].

Отже, враховуючи зміни, які відбуваються у сфері інженерії, основними тенденціями у підготовці майбутніх фахівців з прикладної механіки є відведення провідної ролі онлайн технологіям у освітньому процесі, зміна ролі викладача як наставника і консультанта, який направляє та координує студентів, спрямованість навчання на сучасні потреби у майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Головенкін В. П. Стандарти вищої освіти: Рекомендації до розроблення [Текст]. – Київ, 2016. С. 24–25.
2. Круглов В. Освіта майбутнього. Які навички повинна прищеплювати українська школа? 2017. URL: <https://delo.ua/lifestyle/osvita-majbutnogo-jaki-navichki-povinna-privivati-ukrajinska-shk-334347/>
3. AMA 2012 Critical Skills Survey, *Executive summary*. 2012. P. 2. URL: <https://playbook.amanet.org/wp-content/uploads/2013/03/2012-Critical-Skills-Survey-pdf.pdf>
4. Bishop J. Partnership for 21st Century Skills (P21). URL: <https://www.imls.gov/assets/1/AssetManager/Bishop%20Pre-Con%202.pdf>
5. Howells K. (2018) The Future of Education and Skills: Education 2030: the Future We Want. *Working Paper OECD*. Paris, 2018. P. 2. URL: <http://create.canterbury.ac.uk/17331/>

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

ТРУДНОЩІ ФОРМУЛЮВАННЯ ПРЕДМЕТУ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ЯВИЩА РЕЛІГІЙНОСТІ

Розміровська А. В.,

студентка гірничого факультету

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

м. Покровськ, Україна

Релігія є важливою складовою суспільного життя. Як соціальний інститут, вона виконує низку функцій, серед яких інтеграційна, світоглядна, ілюзорно-компенсаторна функція, що містить у собі обіцяння відшкодування земних проблем, щасливого життя після смерті, втішання у складні часи [1], нормативна (встановлення системи норм, цінностей, традицій), регулятивна, комунікативна і функція соціалізації.

Релігійність як динамічна сторона релігії була і є об'єктом досліджень багатьох науковців, проте і досі залишається актуальною. Цікавим є те, що релігійність – це не однозначне явище, а скоріше цілісна система, яка має складові, які неможливо вивчати у відриві один від одного. Так, Е. Гідденс зазначає, частота відвідувань церков та ступінь їхнього соціального впливу не обов'язково є виявом вірувань та ідеалів. З одного боку, не завжди глибоко віруючі відвідують церкву, з іншого, регулярне дотримання ритуалів та читання молитов може бути просто звичкою, аж ніяк не свідчити про високий ступінь релігійності людини [2].

Тобто фіксування емпіричним шляхом одних лише об'єктивованих проявів релігійності не може дати інформації щодо мотивації поведінки, внутрішніх переконань, особистісної

самоідентифікації особистості. З метою вирішити це завдання американські соціологи Ч. Глок і Р. Старк розробили так звану «багатовимірну модель релігійності», яка містить у собі п'ять вимірів релігійності: релігійний досвід – відчуття присутності божества і зв'язку з ним; релігійна віра; ритуальна діяльність; релігійне знання; ступінь релігійної мотивації нерелігійних дій. Звичайно, ця модель має і свої недоліки, наприклад, останній вимір є достатньо важким для операціоналізації, а «віра» і «діяльність» зорієнтовані скоріше для християнської та іудейської традицій, тому ці критерії не підходять для інших релігій [3].

За ствердженням С. С. Яремчук [4], культова поведінка, яку можна емпірично зафіксувати, як критерій дослідження релігійності часто критикується науковцями. Основним аргументом виступає та обставина, що мотивація до дії у кожного індивіда різна, і тому поведінка не завжди може свідчити про рівень релігійності. До активних релігійних дій людину можуть спонукати традиції, потреба в спілкуванні, честолюбство, власні корисні потреби.

Тому під час формулювання предмету дослідження релігійності необхідно враховувати не тільки прояви релігійної поведінки, а й фіксувати мотивацію цих дій, особливості вірувань та особистісну релігійну самоідентифікацію.

Література:

1. Релігія та мистецтво в системі культури [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://pidruchniki.com/18980110/kulturologiya/religiya_mistetstvo_sistemi_kulturi.

2. Гідденс Е. Соціологія [Електронний ресурс] / Ентоні Гідденс – Режим доступу до ресурсу: <https://westudents.com.ua/knigi/567-sotsologya-gdens-enton.html>.
3. Пивоварова Н. Релігійність як суспільний та особистісний феномен: огляд наукових підходів, дослідницькі проблеми // Стратегія розвитку України: Наук. журнал. – Вип. 1-2. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – С.585-596.
4. Яремчук С. Релігійність молоді: сутнісні характеристики та специфіка прояву [Електронний ресурс] / С. Яремчук – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/QZbDV0>.

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ

АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОГО КОНТЕНТУ ВЕБ-САЙТІВ ПІДПРИЄМСТВ НГК

Василик О. Б.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри підприємництва та маркетингу

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Контент веб-сайтів сучасної компанії відіграє надзвичайно важливе значення для донесення інформації про себе партнерам, покупцям, інвесторам – будь-яким зацікавленим особам. Необхідність якісного наповнення сайтів, до прикладу, торгівельних компаній на сьогодні не викликає жодних заперечень. За останніми даними у 2017 році 98, 5% всіх торгівельних компаній, які використовують комп'ютери, мають власний сайт чи сторінку в Інтернеті [1], наповнення яких значною мірою обумовлює доходи торгівлі.

Що ж до підприємств енергетичної сфери, особливо, якщо основним видом діяльності є не торгівля, а видобуток, тут все не настільки очевидно. Тому пропонуємо проаналізувати маркетинговий контент основних компаній нафтогазового комплексу України станом на 2019 рік.

Для дослідження було обрано найбільші компанії, що займаються видобутком нафти і газу, незалежно від форми власності (табл. 1). Найбільшу компанію – НАК «Нафтогаз» не включено в перелік компаній, оскільки їй підпорядковуються інші державні компанії, що займаються видобутком нафти і газу і вже відібрані для аналізу. Бачимо, що першою в

цьому списку (хоча й третьою у загальноукраїнському переліку всіх компаній за доходами) є ПАТ «Укргазвидобування» – державна компанія, яка входить в структуру НАК «Нафтогаз» та займається видобутком газу та виробництвом нафтопродуктів. Далі ПАТ «Укрнафта» з переважаючою часткою НАК «Нафтогаз» та три приватні компанії різних власників. Різниця між доходами ПАТ «Укргазвидобування» та ТОВ ЕСК «Еско-Північ» майже 70 млрд грн.

Таблиця 1

Компанії, що видобувають нафту та газ, в рейтингу компаній з найбільшим доходом в Україні за 2017 рік

№ в рейтингу	Компанія	Виручка 2017, млрд грн	Прибуток, млн грн	Вид діяльності
3	ПАТ «Укргазвидобування»	75,09	30 473	Енергетика: видобуток газу та виробництво нафтопродуктів
24	ПАТ «Укрнафта»	26,91	444	Енергетика: видобуток нафти та газу
70	ПрАТ «Нафтогазвидобування»	10,59	6 716	Енергетика: видобуток газу
122	ПрАТ ВК «Укрнафтобуріння»	6,67	1 953	Енергетика: видобуток газу
123	ТОВ ЕСК «Еско-Північ»	6,63	1 397	Енергетика: видобуток газу

Джерело: [2]

Тепер проаналізуємо контент обраних підприємств.

Для порівняння якості веб-сайтів візьмемо 5 основних критеріїв, запропонованих раніше [3], з поправкою на видобувні компанії:

1. Інформаційне наповнення – повна та доступна інформація про компанію, товари (роботи, послуги), зміст сайту відображає актуальну інформацію.
2. Відкритість – оприлюднення суттєвої інформації щодо компанії – звітність, керівництво, афільовані особи тощо.
3. Дизайн сайту – підбір кольорової гами, шрифтів та графічного оформлення не відволікають від змісту сайту, присутня стилістична цілісність, оригінальне оформлення.
4. Юзабіліті («зручність користування») – зрозуміла навігація, інформативний контент.
5. Наявність інтерактивних сервісів – наявність зворотного зв'язку (поштова скринька, номери телефонів, посилання на соціальні мережі тощо), додаткових сервісів (курси валют, вартість нафти тощо).

Оцінивши компанії згідно наведених критеріїв за п'ятибальною шкалою, розташуємо їх в порядку спадання загальної оцінки (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка якості веб-сайтів обраних нафтогазових компаній

№	Назва/ сайт	Критерії оцінювання					Всього
		I	II	III	IV	V	
1	ПАТ «Укргазвидобування» http://ugv.com.ua/	5	5	4	5	5	24
2	ПАТ «Укрнафта» https://www.ukrnafta.com/	5	5	5	5	4	24
3	ПрАТ «Нафтогазвидобування» http://www.ngv.com.ua/ (ДТЕК «Нафтогаз»)	4	3	4	4	4	19

	https://oilandgas.dtek.com/ua/						
4	ПрАТ ВК «Укрнафтобуріння» https://unb.ua/uk/about	5	2	5	4	4	20
5	ТОВ ЕСК «Еско-Північ» https://esco-pivnich.com/	5	3	4	4	4	20

Примітка. Оцінювання критеріїв проводилось за п'ятибальною шкалою.

Джерело: власне спостереження.

Бачимо, що якість веб-сайтів ПАТ «Укргазвидобування» та ПАТ «Укрнафта» є вищою порівняно з трьома приватними компаніями. Найбільша розбіжність між ними стосується найважливішого (особливо, якщо мова йде про енергетичну безпеку країни) критерію – відкритості. Зокрема, жодна з трьох компаній не викладає на своєму сайті звітності, інформація щодо керівництва присутня у ПрАТ «Нафтогазвидобування» та ТОВ ЕСК «Еско-Північ» тощо. Допускаємо, що ПрАТ ВК «Укрнафтобуріння» більше розраховане на індивідуальні контакти, оскільки присутня постійна пропозиція активізації. Сайт ПрАТ «Нафтогазвидобування» містить річну звітність лише до 2017 року і має дуже низькі результати за іншими критеріями, тому для цієї компанії враховувалась інформація, викладена на двох сайтах – власне компанії та ДТЕК «Нафтогаз», в структуру якого входить і ПрАТ «Нафтогазвидобування».

Отже, можемо сказати, що приватні компанії програють за оцінкою якості їхніх веб-сайтів і не є в достатній мірі відкриті для громадян держави, потенційних партнерів та інвесторів.

Література:

1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах. Статистичний бюлетень – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publinform_u.htm

2. 200 найбільших компаній України 2017 року. Режим доступу: https://biz.censor.net.ua/resonance/3084420/200_nayiblshih_kompanyi_ukrani_2017_roku

3. Порівняльний аналіз веб-сайтів європейських та вітчизняних АЗС / Гуйдаш Т. І., Перезовова Д. Д., Василик О. Б. // НПК Маркетинг і контролінг: сучасні виклики підприємництва [Електронний ресурс] : зб. матеріалів міждисциплінар. наук.-практ. конф., Київ, Івано-Франківськ, 30 листопада 2017 р. / [уклад. Л. І. Юдіна]. – Електронні дані (6,2 Мб). – Київ : Юдіна Л. І., 2017. – Режим доступу : <http://futurollog.com.ua/publish/7/Zbirnyk.pdf> – с.164-167

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗВО

Побігун С. А.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри підприємництва та маркетингу

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

У Законі України «Про вищу освіту» сформульовано, що заклад вищої освіти – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [1].

Відповідно до Закону також визначено, що освітній процес - це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [1].

Маркетинг освітніх послуг – це комплекс дій, спрямованих на створення, підтримку або зміну поведінки цільової аудиторії по відношенню до цих послуг та їх суб'єктів. Освітній маркетинг повинен забезпечувати найбільш продуктивне задоволення потреб: особистості – в освіті; навчального закладу – у конкурентоспроможності на ринку і підвищенні матеріального добробуту викладачів; підприємств та організацій – у кваліфікованому персоналі; суспільства – у розширеному відтворенні трудового й інтелектуального потенціалу країни [2].

Концепція маркетингу освітніх послуг передбачає, що головне завдання освітніх установ – визначити потреби та інтереси споживачів, пристосуватися до того, щоб задовольняти їх, чим зберігається та збільшується добробут споживачів освітніх послуг і забезпечуються довгострокові вигоди самого навчального закладу.

У світі розрізняють два маркетингових підходи до освіти: 1) так званий німецький, коли студента намагаються «напакувати» знанням «усіх тих багатств, які виробило людство» (в межах конкретного фаху); 2) американський, за яким, студента «розвивають углиб», уникаючи «надлишкових знань», при цьому напрямок поглиблення обирає сам студент через систему факультативів [3, с. 25].

Рубанова І. М. зазначає, що створення та утримання конкурентних переваг ЗВО може бути ефективно забезпечене за рахунок модернізації управління маркетинговими комунікаціями –

цілеспрямованою діяльністю з регулювання ринкової стійкості за допомогою інформаційних технологій, елементів просування, реклами, організації виставок, PR з урахуванням впливу закономірностей і тенденцій ринку. Корпоративні зусилля повинні бути в першу чергу спрямовані на розробку комунікаційних стратегій маркетингу. У вигравші буде той ЗВО, керівники якого зможуть ретельно продумати всі складові компоненти і взаємозв'язок блоків комунікаційної моделі управління [4].

Лавніковою Ю. В. були означені проблеми інформаційного забезпечення маркетингу ЗВО, визначена роль МІС в системі маркетингу ЗВО, її особливості та запропонована модель організації МІС ЗВО. Запропонована модель є основою для подальшого проектування МІС ЗВО як наскрізного процесу. Організація функціонування маркетингової інформаційної системи ЗВО має включати в себе [5]:

1. Розробку плану збору маркетингової інформації (маркетингових досліджень і моніторингів) на рік (управлінням маркетингом).
2. Узгодження плану із зацікавленими підрозділами.
3. Затвердження плану ректором.
4. Реалізація плану, контроль реалізації та коригування плану.
5. Ресурсне забезпечення.

Філіп Котлер й Карен Ф. А. Фокс зазначають, що навчальні заклади, які розуміють необхідність використання маркетингової стратегії, досягають своїх цілей більш ефективно. Маркетинг, за переконанням авторів, слід застосовувати в діяльності навчальних закладів у зв'язку з такими перевагами, як [6]:

1. Успішність у виконанні місії навчального закладу. Використання маркетингових технологій сприятиме якісному порівнянню фактичної діяльності закладу із встановленою місією та визначеною метою. Це забезпечує ґрунтовну основу для розроблення освітніх програм.

2. Покращення задоволення потреб цільових аудиторій навчальних закладів і ринку. Маркетинг забезпечує вивчення запитів ринку та визначення освітніх потреб споживачів послуг, що надає навчальний заклад. Він сприяє покращенню рівня задоволення усіх цільових аудиторій навчального закладу.

3. Якісне залучення маркетингових ресурсів. Намагаючись задовольнити потреби своїх споживачів, навчальні заклади мусять залучати різноманітні ресурси, включаючи тих, хто навчається, хто навчає та інших. Маркетинг забезпечує науковий підхід до залучення цих ресурсів.

4. Підвищення ефективності маркетингових дій. Використання маркетингових технологій забезпечує раціональність в управлінні навчальним закладом, сприяє координації роботи з покращення програм, ціноутворення, комунікацій та розподілу.

Зважаючи на проведені дослідження в сфері маркетингу освітніх закладів розробка комплексної маркетингової стратегії розвитку ЗВО та план її реалізації повинен здійснюється на основі системного підходу за наступною логічною послідовністю етапів:

- 1) організація роботи зі стратегічного планування;
- 2) аналіз середовища та факторів впливу та розвитку;
- 3) визначення місії, цілей, сценаріїв та напрямів розвитку;
- 4) розробка планів дій;
- 5) публічне (в межах науково-педагогічного середовища університету) обговорення та ухвалення стратегії і плану її реалізації;
- 6) моніторинг та впровадження стратегії.

Маркетингова стратегія ЗВО повинна містити цілі та завдання в межах наступних стратегічних напрямів:

- науковий;
- освітньо-навчальний;
- соціальний: проектування соціального простору університету.

Так, прикладом в науковому напрямі може бути встановлення стратегічної цілі у формулюванні: позиціонування ЗВО як науково-дослідного осередку та лідера освітньої галузі.

Для освітньо-навчального напрямку пріоритетом слід визначити модель співпраці з підприємцями та роботодавцями з метою комунікації та приведення навчального процесу до потреб ринку праці.

Відповідно до соціального напрямку слід сформувати цілі та пріоритети щодо позиціонування та діяльності ЗВО на на різних рівнях, а саме:

1. Мікрорівень: соціальна діяльність у відносинах із співробітниками (персоналом), партнерами, акціонерами та споживачами.
2. Мезорівень: соціальна діяльність у відносинах із місцевими громадами.
3. Макрорівень: соціальна діяльність у відносинах із державою.
4. Мегарівень: соціальна діяльність у відносинах із світовою спільнотою.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Вільчинська С. Б. Сфера освітніх послуг як об'єкт маркетингу відносин / С. Б. Вільчинська, С. В. Ковальчук // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. – Спец. вип. Маркетингова освіта в Україні. – К. : КНЕУ, 2011. – С. 14–25.
3. Савельєв Є. В. Новітній маркетинг / Є. В. Савельєв – К. : Знання, 2008. – 420 с.
4. Рубанова І. М. Инновационные подходы к формированию маркетинговых коммуникаций в современном вузе [Электронный ресурс] / І. М. Рубанова // Научный журнал НИУ ИТМО. – 2016. – Режим доступа: <http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/6815.pdf>

5. Лавникова Ю. В. Организация маркетинговой информационной системы вуза / Ю. В. Лавникова // Молодой ученый. – 2014 – № 8. – С. 514-517.
6. Котлер Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів / Ф. Котлер, Карен Ф. А. Фокс ; пер. с англ. – К. : УАМ, Вид. Хімджест, 2011. – 580 с.